

Monitor Sociaal 2017

Hardinxveld-Giessendam

EIGEN KRACHT, SOCIAAL NETWERK EN PARTICIPATIE

Inhoud

1. Samenvatting
2. Eigen kracht
3. Sociaal netwerk
4. Mantelzorg
5. Vrijwillige inzet
6. Participatie

Bijlage

Eens in de vier jaar monitort het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD) de stand van zaken en ontwikkelingen op sociale thema's, zoals eigen kracht, sociaal netwerk en participatie, in de Drechtsteden. Per 2018 sluit ook de gemeente Hardinxveld-Giessendam zich bij het regionale samenwerkingsverband aan. Hierop vooruitlopend hebben we de Monitor Sociaal in 2017 ook in Hardinxveld-Giessendam uitgevoerd. In deze factsheet leest u onder andere hoeveel inwoners van Hardinxveld-Giessendam weinig of juist veel eigen kracht hebben, hoe het staat met de (over)belasting van mantelzorgers, de bereidheid tot vrijwilligerswerk en de mate waarin inwoners, indien nodig, de weg naar ondersteuning weten te vinden.

Decentralisaties

Per 1 januari 2015 hebben gemeenten er allerlei nieuwe taken en verantwoordelijkheden bijgekregen op het gebied van de Jeugdhulp, Participatiewet en Wmo. Natuurlijk hebben de decentralisaties veel veranderingen teweeg gebracht: voor professionals in het veld, beleidsmakers en bestuurders, maar zeker ook voor inwoners. Inwoners moeten de zorg krijgen die zij nodig hebben wanneer de eigen kracht en het eigen sociaal netwerk niet voldoende toereikend zijn. Een belangrijk uitgangspunt bij de drie decentralisaties is: 'zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig'.

Eigen kracht, netwerk en participatie

Met de invoering van de drie decentralisaties zetten gemeenten nog meer in op de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners. Het versterken van de eigen kracht van inwoners en hun omgeving is een belangrijke prioriteit in het gemeentelijke beleid. Inwoners moeten ook steeds meer voor elkaar gaan zorgen, zo luidt de nieuwe boodschap.¹ Het uitgangspunt is dat men over sterke eigenschappen en een sociaal netwerk beschikt, waarmee inwoners grip kunnen houden op hun leven. Als men in een vroeg stadium steun krijgt, kan dat later problemen voorkomen.

Bron: Wmo beleidsplan 2015

".....De regering wil het automatisme doorbreken dat ingezetenen zich bij elke hulpvraag tot de overheid wenden. [...] Uitgangspunt is dat iedere ingezetene eerst kijkt wat hij zelf kan doen, wat zijn sociale omgeving voor hem kan doen of wat hij zelf voor een ander kan doen."

Bron: MvT Wmo 2015: 25

Ontwikkelingen

Naast de drie decentralisaties zien we de afgelopen jaren verschillende andere maatschappelijke trends, zoals het langer thuis wonen, de vergaande digitalisering en van curatief naar preventief. Volgens berekeningen van het Centraal Planbureau (CPB) is Nederland de economische crisis te boven. Meer mensen hebben een baan en er zijn minder werklozen. De lonen stijgen weer, al voelt niet iedereen dit (even snel) in zijn/haar portemonnee. Ook al deze ontwikkelingen zijn van invloed op de onderwerpen die in deze Monitor Sociaal aan bod komen.

¹ Kampen, T., I. Verhoeven & L. Verplancke. De affectieve burger. Hoe de overheid verleidt en verplicht tot zorgzaamheid. Vangennep Amsterdam mei 2013 p. 14

Leeswijzer

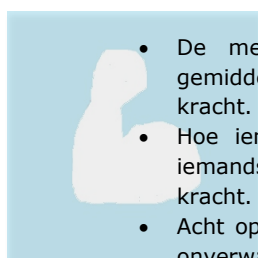
Allereerst gaan we in deze factsheet in op de eigen kracht van de bevolking in Hardinxveld-Giessendam, om vervolgens dieper in te gaan op het sociaal netwerk. Hoe groot is de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners in de gemeente? Hoeveel inwoners doen vrijwilligerswerk en/of verlenen mantelzorg? We sluiten de monitor af met een hoofdstuk over participatie. In hoeverre doen inwoners mee in de samenleving, en op welke manier?

In de factsheet maken we een vergelijking met de regio Drechtsteden als totaal, inclusief Hardinxveld-Giessendam². Alleen significante verschillen rapporteren we. Een uitgebreide methodologische verantwoording vindt u in de bijlage.

Tot slot merken we op dat alle cijfers uit de Monitor Sociaal zijn gebaseerd op zelfrapportage. Het gaat om de beleving van de inwoners van 18 jaar en ouder. Voor registratiecijfers verwijzen we graag naar andere bronnen.

1 Samenvatting

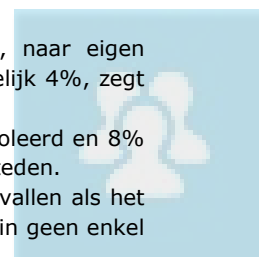
Eigen kracht

- De meeste inwoners van Hardinxveld-Giessendam beschikken over gemiddeld of veel eigen kracht. Een kleine groep (3%) heeft weinig eigen kracht.
- Hoe iemand zijn/haar gezondheid ervaart heeft een grote invloed op iemands eigen kracht: hoe beter de ervaren gezondheid, hoe meer eigen kracht.
- Acht op de tien inwoners (79%) geven aan dat zij om kunnen gaan met onverwachte problemen en 93% zegt dat zij problemen zelf of samen met mensen die zij kennen oplossen.
- De financiële gezinssituatie is voor de meeste inwoners goed, al zegt 9% spaargeld uit te moeten geven om rond te komen en zegt 2% schulden te moeten maken. In Hardinxveld-Giessendam zijn minder mensen die schulden moeten maken dan in de Drechtsteden gemiddeld (4%).
- Veel inwoners weten, indien nodig, de weg te vinden naar professionele hulp. Het meest bekend is men met het vinden van hulp bij psychische problemen, lichamelijke beperkingen en bij het vinden van werk. Het minst bekend is men met ondersteuning bij een echtscheiding, schulden en mantelzorg.

Sociaal netwerk

- De meeste inwoners van Hardinxveld-Giessendam hebben, naar eigen zeggen, voldoende sociale contacten. Een kleine groep, namelijk 4%, zegt van niet. In de Drechtsteden is deze groep groter (8%).
- 5% van de inwoners kan worden aangemerkt als sociaal geïsoleerd en 8% leeft enigszins geïsoleerd. Dit is vergelijkbaar met de Drechtsteden.
- De meeste inwoners geven aan op anderen terug te kunnen vallen als het gaat om hulp op verschillende gebieden. Slechts 1% zegt dit in geen enkel geval te kunnen.
- Vergeleken met de Drechtsteden kunnen inwoners van Hardinxveld-Giessendam vaker een beroep doen op hun netwerk als het gaat om hulp bij boodschappen doen, vervoer, huishouden, administratie en persoonlijke verzorging.

Mantelzorg

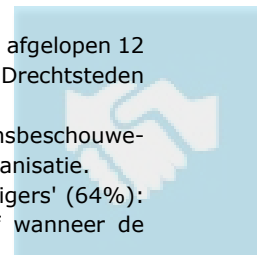
- Een derde van de inwoners van Hardinxveld-Giessendam van 18 jaar en ouder (35%) zegt in de afgelopen 12 maanden mantelzorg te hebben gegeven. Dit is meer dan in de Drechtsteden (28%).
- 31% van de inwoners voldoet aan de landelijke definitie van mantelzorg: meer dan 8 uur per week en/of langer dan drie maanden zorgen.

² Daar waar in de tekst gesproken wordt over de Drechtsteden, bedoelen we steeds de Drechtsteden inclusief Hardinxveld-Giessendam. Omwille van de leesbaarheid wordt dit niet steeds volledig benoemd.

- De meeste mantelzorgers verlenen gezelschap en emotionele steun (70%). Ook ondersteunen veel mantelzorgers bij het huishouden (56%).
- Bijna zes op de tien mantelzorgers krijgen steun van anderen; meestal van familieleden. Ruim vier op de tien mantelzorgers staan er alleen voor.
- 2% van de mantelzorgers is spilzorg; zij staan er alleen voor en zorgen meer dan 20 uur per week.
- 35% van de mantelzorgers heeft in meer of mindere mate moeite om hun mantelzorgtaken te combineren met hun eigen gebruikelijke dagelijkse activiteiten; 1% is, naar eigen zeggen, overbelast geraakt.
- Als het gaat om mantelzorgondersteuning zijn mantelzorgers het meest bekend met het Alzheimer Café, de Dag van de Mantelzorg en het steunpunt Vrijwilligerswerk en Mantelzorg.

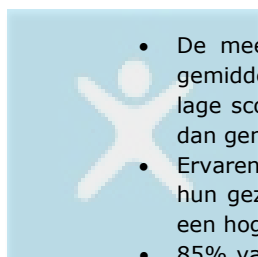
Vrijwillige inzet

- 44% van de inwoners van Hardinxveld-Giessendam heeft in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk gedaan. Dit is meer dan in de Drechtsteden (36%).
- De meeste vrijwilligers zijn actief bij een godsdienstige of levensbeschouwelijke organisatie, een sportvereniging of een zorg-/welzijnsorganisatie.
- Een groot aantal vrijwilligers behoort tot de groep 'flexvrijwilligers' (64%): zij zetten zich in op momenten dat zij beschikbaar zijn of wanneer de organisatie hier behoefte aan heeft.
- Bijna één op de vijf inwoners (19%) is in de afgelopen 12 maanden vrijwillig actief geweest in de buurt. Ook dit is meer dan in de Drechtsteden (14%).
- De meesten deden dit door buurtbewoners te helpen die dat nodig hadden en/of de buurt schoon te houden, op te ruimen of het groen bij te houden.
- 7% van de inwoners verwacht in de toekomst (meer) vrijwilligerswerk te gaan doen en 4% verwacht (meer) actief te zijn in de buurt. Tijd wordt genoemd als grootste belemmering om zich (meer) vrijwillig in te zetten.

Participatie

- De meeste inwoners van Hardinxveld-Giessendam hebben een hoge of gemiddelde score op de index Participatie. Een kleine groep (3%) heeft een lage score. We vinden in de gemeente meer mensen met een hoge score dan gemiddeld in de Drechtsteden (64% versus 53%).
- Ervaren gezondheid heeft een grote invloed op de indexscore: mensen die hun gezondheid over het algemeen genomen (zeer) goed vinden, hebben een hogere score op de index Participatie.
- 85% van de inwoners is lid van een vereniging of organisatie. Dit is meer dan in de Drechtsteden (76%). De meeste mensen zijn aangesloten bij een kerk of moskee, een sportvereniging of de bibliotheek
- Ruim de helft van de inwoners (54%) is actief in verenigingsverband. Zes op de tien inwoners (63%) ondernemen (ook) activiteiten met anderen buiten verenigingsverband. In de Drechtsteden liggen deze percentages lager (respectievelijk 47% en 75%).
- Ruim de helft van de inwoners van 18 jaar en ouder (56%) heeft in de afgelopen 12 maanden aan sport gedaan. 52% heeft minimaal 12 keer gesport en kan volgens de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek aangemerkt worden als sporter. Dit is meer dan in de Drechtsteden (47%).
- Wandelen en fitness of conditie-/krachttraining zijn de meest populaire sporten.

2 Eigen kracht

"De eigen kracht van bewoners staat voorop", we lezen/horen het overal in gemeenteland. Maar wat is eigen kracht? Wat wordt er precies mee bedoeld? Het begrip eigen kracht kan op verschillende manieren worden ingevuld. Vaak verwijst de term naar talenten en mogelijkheden van mensen om zelf oplossingen te vinden voor problemen.³ De kern van eigen kracht ligt bij het 'zelf kunnen'. In dit onderzoek zien we eigen kracht als:

Eigen kracht: de mate waarin iemand over middelen en capaciteiten beschikt om zich te redden in de samenleving. In hoeverre is men in staat om zelfstandig zijn of haar leven te leiden en om problemen op te lossen?

Om te kijken hoe het staat met de eigen kracht van inwoners in Hardinxveld-Giessendam hebben we een indexscore ontwikkeld en berekend.

Indexscore 'Eigen Kracht'

Onderwerpen in de score Eigen Kracht:

- belemmering door beperking/ziekte;
- begrijpen van brieven en invullen van formulieren;
- omgaan met onverwachte problemen;
- financiële zelfredzaamheid;
- de weg weten te vinden naar instanties (indien nodig).

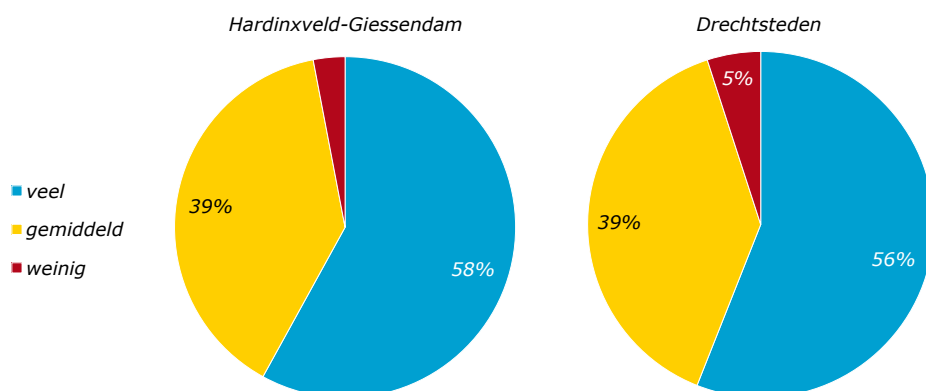
Toelichting: het gaat in dit onderzoek om zelfstandig wonenden van 18 jaar of ouder. Een uitgebreide beschrijving van de indexscore vindt u in de bijlage.

Hieronder behandelen we eerst de scores op de index eigen kracht. Vervolgens gaan we dieper in op de afzonderlijke onderwerpen die ten grondslag liggen aan de indexscore.

Indexscore 'Eigen Kracht'

In figuur 1 zien we dat de meeste inwoners van Hardinxveld-Giessendam gemiddeld of veel eigen kracht hebben; 3% heeft weinig eigen kracht. In figuur 1 hebben we ook de index Eigen Kracht opgenomen van de Drechtsteden. We zien geen noemenswaardige verschillen tussen Hardinxveld-Giessendam en de Drechtsteden als totaal.

Figuur 1 Index Eigen Kracht

³ Brink, C. & N. van der Veen. *Zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. De begrippen ontward.* Juli, 2013.

Met behulp van een regressieanalyse hebben we gekeken welke variabelen invloed hebben op de indexscore Eigen Kracht en hoe sterk deze invloed is.

Twee voorbeelden van weinig eigen kracht

1. Pieter is een alleenstaande man van 88 jaar. Hij omschrijft zijn gezondheid als 'niet goed, niet slecht', maar heeft sinds een half jaar gezondheidsklachten die hem ernstig belemmeren bij de dagelijkse bezigheden thuis en in zijn vrijetijdsbesteding. Hij vindt van zichzelf dat hij niet goed kan omgaan met onverwachte problemen. Toch probeert hij problemen die zich voordoen zelf of samen met andere mensen die hij kent op te lossen. Pieter heeft vaak moeite met het begrijpen van brieven, het invullen van formulieren van officiële instanties en is niet goed bekend met organisaties die hulp bieden. Zijn financiële situatie is goed; hij kan een beetje geld overhouden. Pieter heeft weinig eigen kracht, maar binnen deze groep scoort hij aan de hoge kant.
2. Helma is een alleenstaande vrouw van 52 jaar. Ze heeft enkel de lagere school afgerond, heeft momenteel geen werk en zit in de bijstand. Ze is slechtiend en vindt van zichzelf dat ze een slechte gezondheid heeft. Haar beperkingen belemmeren haar enigszins in het dagelijks leven. Helma zegt dat ze niet goed kan omgaan met onverwachte problemen. Ook haar financiële situatie is niet goed; ze moet schulden maken en weet niet waar ze terecht kan voor professionele hulp bij schulden. Wel weet ze de weg te vinden naar hulp bij psychische en lichamelijke problemen. Ze heeft geen moeite met het begrijpen van brieven van officiële instanties, maar het invullen van formulieren vindt ze wel lastig. Helma heeft weinig eigen kracht, binnen deze groep scoort zij aan de lage kant.

Wat maakt dat iemand weinig, gemiddeld of veel eigen kracht heeft? Uit onze analyse blijkt dat ervaren gezondheid een grote invloed heeft op iemands eigen kracht. Hoe beter iemand zijn eigen gezondheid ervaart, hoe meer eigen kracht hij/zij heeft. Ook opleiding, het wel of niet hebben van werk of studie, huishoudsamenstelling en leeftijd spelen, weliswaar in mindere mate, een rol:

- Hoe hoger de opleiding, hoe meer eigen kracht.
- Inwoners met werk en/of een studie hebben meer eigen kracht dan inwoners zonder werk of studie.
- Tweepersoonshuishoudens hebben meer eigen kracht dan eenpersoons-huishoudens.
- Jongeren hebben meer eigen kracht dan ouderen.

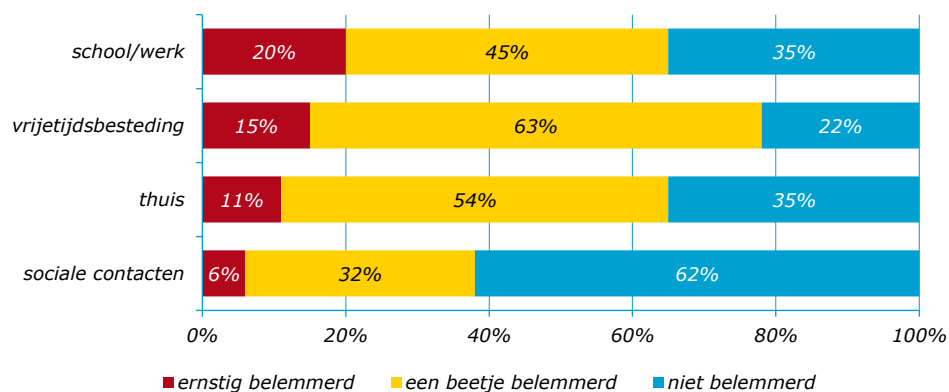
Belemmering door beperking of ziekte

Zeven op de tien inwoners van Hardinxveld-Giessendam omschrijven hun gezondheid als (zeer) goed. Drie op de tien dus niet. Wij kijken in deze Monitor Sociaal specifiek naar de belemmeringen die een beperking met zich meebrengt.

Bijna vier op de tien inwoners (37%) geven aan te maken te hebben met één of meer langdurige ziekten, aandoeningen of beperkingen.⁴ Het hebben van een langdurige ziekte, aandoening of beperking kan voor belemmeringen in het dagelijks leven zorgen. De meeste belemmering ervaren mensen met een beperking of ziekte bij het uitvoeren van dagelijkse bezigheden op school of op het werk (zie figuur 2). Het onderhouden van sociale contacten levert over het algemeen de minste problemen op. Vergeleken met de Drechtsteden totaal zien we in Hardinxveld-Giessendam een kleiner aandeel inwoners dat aangeeft ernstig belemmerd te worden tijdens de vrijetijdsbesteding en bij het onderhouden van sociale contacten.

⁴ Voor een overzicht van het aantal mensen met beperkingen in deze regio verwijzen we naar de Gezondheidsmonitor van de Dienst Gezondheid & Jeugd (www.ggdzhhz.nl).

Figuur 2 Mate van belemmering in vier situaties

Toelichting: % van mensen met één of meer langdurige ziekten, aandoeningen of beperkingen

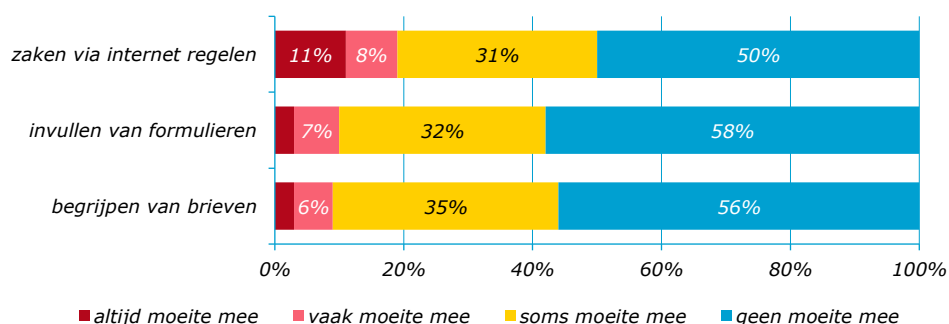
Begrijpen van brieven en formulieren

Officiële instanties versturen regelmatig brieven en formulieren. Sommige mensen vinden het lastig om deze brieven en formulieren te lezen. In figuur 3 zien we dat het gaat om ruim vier op de tien van de zelfstandigwonende inwoners van Hardinxveld-Giessendam die soms, vaak of altijd moeite hebben met het begrijpen van deze brieven (44%) en met het invullen van formulieren (42%).

Steeds vaker kiezen instanties voor de digitale weg, waardoor bewoners hun zaken via internet moeten regelen, bijvoorbeeld bij banken, de Belastingdienst en de gemeente. Het aandeel zelfstandigwonende inwoners dat hier moeite mee heeft ligt iets hoger, namelijk op 50%. Eén op de tien geeft aan hier altijd moeite mee te hebben.

In de Drechtsteden is de groep inwoners die moeite heeft met de hiervoor genoemde zaken kleiner dan in Hardinxveld-Giessendam. Zo heeft 35% van de Drechtstedelingen (altijd, vaak of soms) moeite met het begrijpen van brieven, 37% heeft moeite met het invullen van formulieren en voor 41% geldt dat zij het lastig vinden om zaken via internet te regelen.

Figuur 3 In hoeverre problemen met brieven, formulieren en digitaal zaken regelen

Omgaan met problemen

Iedereen komt in zijn of haar leven, in meer of mindere mate, problemen tegen, maar niet iedereen gaat hier op dezelfde manier mee om. De meeste inwoners van Hardinxveld-Giessendam hebben een goede mentale weerbaarheid. Acht op de tien inwoners (79%) zeggen dat zij om kunnen gaan met onverwachte problemen en de meesten lossen problemen zelf of samen met mensen die zij kennen op (93%). Een kleine groep vindt van zichzelf dat zij niet kunnen omgaan met problemen (6%). Eveneens een kleine groep zegt dat zij problemen niet zelf of samen met anderen kunnen oplossen wanneer die zich voordoen (2%).⁵ Deze resultaten komen overeen met het gemiddelde in de Drechtsteden.

⁵ Het betreft hier twee stellingen. Het resterende aandeel inwoners antwoordt neutraal op de stellingen.

Financiële zelfredzaamheid

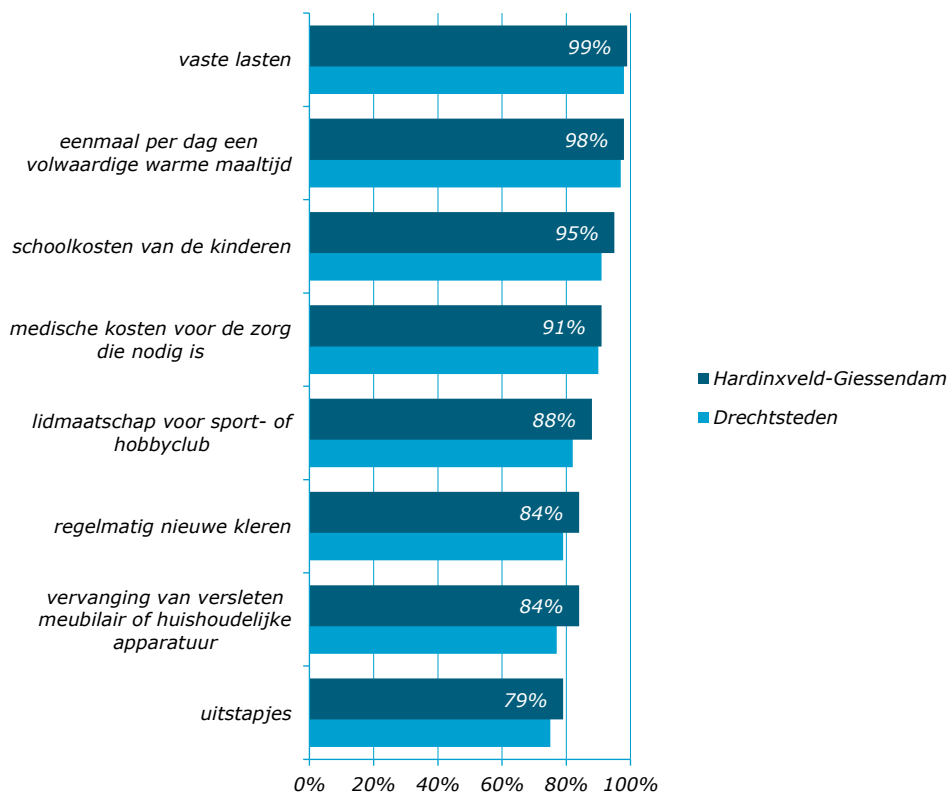
Hoewel de financiële gezinssituatie van de meeste inwoners van Hardinxveld-Giessendam in orde is, moet een kleine groep spaargeld uitgeven (9%) of zelfs schulden maken (2%) om rond te komen. Als het gaat om het aandeel inwoners dat spaargeld moet aanspreken zien we geen verschillen met de Drechtsteden totaal. In de Drechtsteden vinden we wel meer inwoners die schulden moeten maken (4%).

Uit onderzoek van het bureau Panteia blijkt dat een aantal achtergrondkenmerken van invloed is op het hebben van problematische schulden. Zo hebben huishoudens met een laag inkomen, een huurwoning en huishoudens zonder kinderen een grotere kans op problematische schulden.⁶

Zoomen we in op uitgavenposten, dan zien we dat het betalen van de vaste lasten voor bijna alle inwoners van Hardinxveld-Giessendam geen probleem is. Dit geldt ook voor het eenmaal per dag op tafel zetten van een volwaardige maaltijd en het betalen van de schoolkosten van de kinderen, indien dit van toepassing is (zie figuur 4). Negen op de tien inwoners hebben voldoende geld voor het betalen van noodzakelijke medische kosten en lidmaatschap voor een sport- of hobbyclub. Zo'n 15% à 20% geeft aan niet voldoende geld te hebben om regelmatig nieuwe kleding te kopen, versleten meubels of huishoudelijke apparatuur te vervangen of uitstapjes te maken.

Vergeleken met de Drechtsteden zien we dat inwoners van Hardinxveld-Giessendam vaker voldoende geld hebben voor schoolkosten van de kinderen, lidmaatschappen, kleding en meubels of huishoudelijke apparatuur.

Figuur 4 Huishoudens die voldoende geld hebben voor...

Toelichting: respondenten die 'niet van toepassing' op een categorie hebben aangegeven zijn buiten beschouwing gelaten

⁶ Westhof, F., L. de Ruig & A. Kerckhaert (2015). *Huishoudens in de rode cijfers 2015. Over schulden van Nederlandse huishoudens en preventiemogelijkheden*. Zoetermeer: Panteia.

Sparen voor toekomstige zorgvraag

Wanneer men ouder wordt, kan de behoefte aan zorg en ondersteuning toenemen. De overheid stuurt er op aan dat mensen steeds langer thuis blijven wonen. Deze ontwikkeling van langer zelfstandig wonen valt samen met de sterke vergrijzing in ons land. Het aandeel 65+-ers in Hardinxveld-Giessendam ligt op dit moment op 18% en zal naar verwachting in 2030 toegenomen zijn tot 23%.⁷

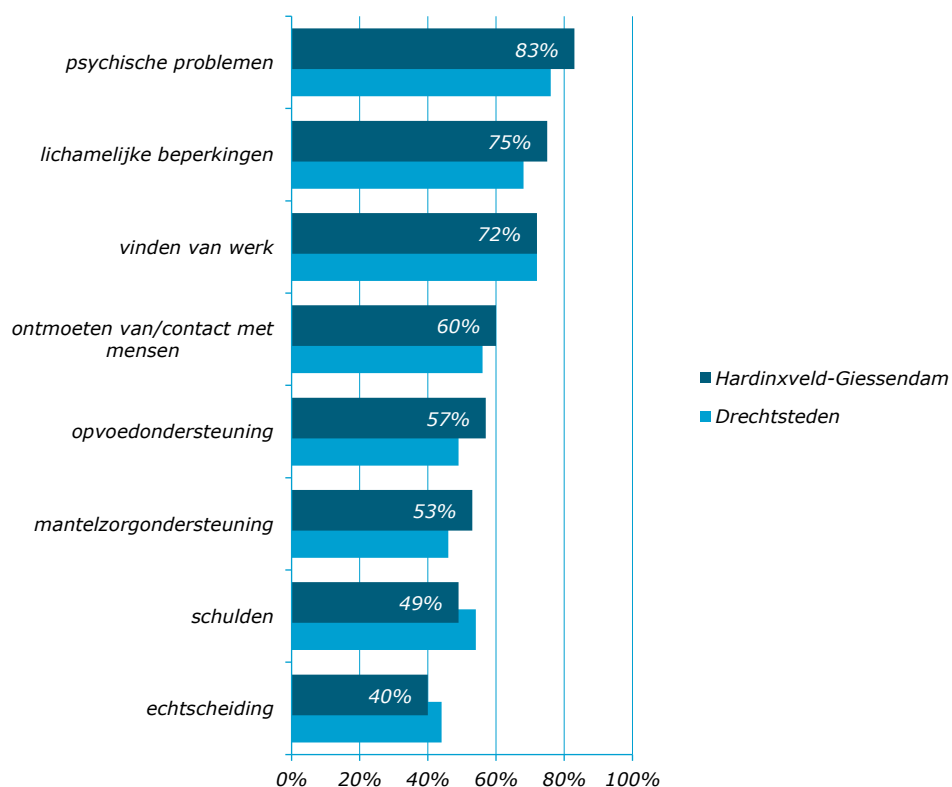
Als de financiële situatie het toelaat, kan het verstandig zijn om op dit moment alvast geld te sparen voor een eventuele zorgvraag in de toekomst. In Hardinxveld-Giessendam geeft ruim een derde van de inwoners (36%) aan voor een eventuele zorgvraag geld opzij te zetten. Dit is meer dan in de Drechtsteden (28%).

Weg vinden naar professionele hulp

Eigen kracht heeft ook te maken met, indien nodig, de weg weten te vinden naar professionele hulp. We hebben gevraagd of mensen weten waar ze terecht kunnen voor professionele hulp op verschillende gebieden indien ze deze nodig hebben. Inwoners van Hardinxveld-Giessendam zijn het meest bekend met instanties op het gebied van psychische problemen (83%), lichamelijke beperkingen (75%) en het vinden van werk (72%) (zie figuur 5).

Vergeleken met de Drechtsteden zijn meer inwoners van Hardinxveld-Giessendam bekend met organisaties op het gebied van psychische problemen, lichamelijke beperkingen, opvoedondersteuning en mantelzorgondersteuning.

Figuur 5 Professionele hulp kunnen vinden indien nodig

In tabel 1 is voor Hardinxveld-Giessendam de bekendheid binnen de doelgroep weergegeven voor opvoedondersteuning, mantelzorgondersteuning en echtscheiding.

⁷ Bron: Primos

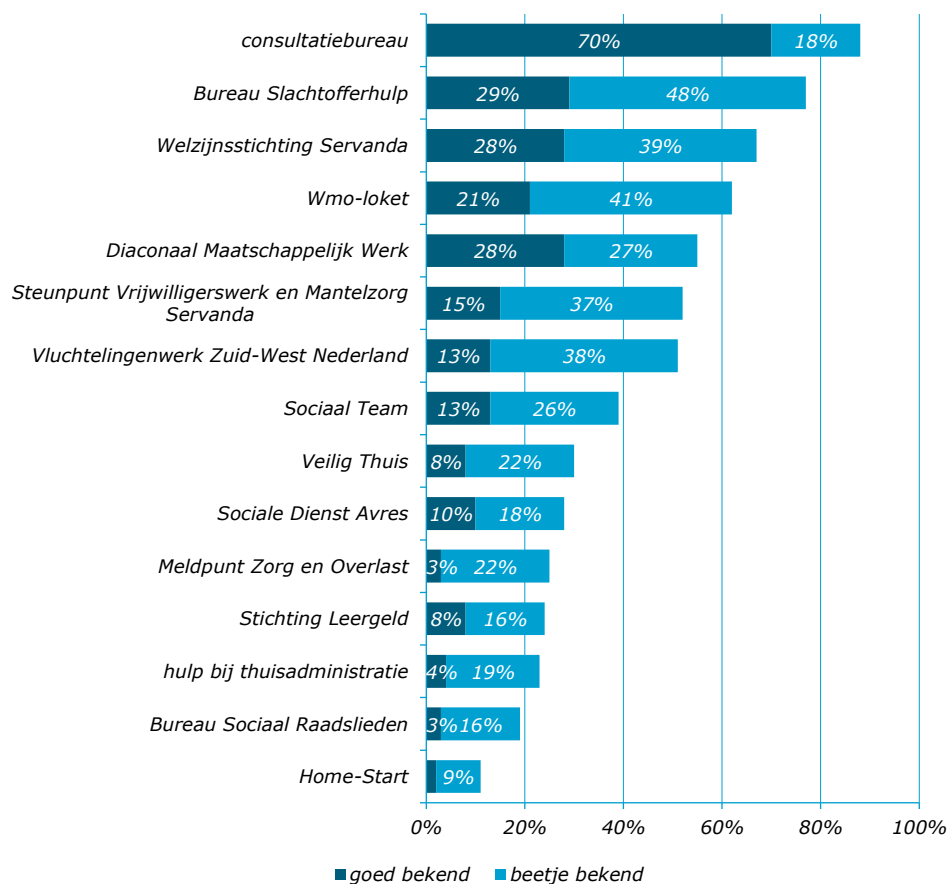
Tabel 1 Professionele hulp kunnen vinden indien nodig, naar doelgroep

<i>hulp op gebied van...</i>	<i>doelgroep</i>	<i>%</i>
<i>opvoeding</i>	<i>ouders van kinderen tot 23 jaar</i>	77
<i>mantelzorg</i>	<i>mantelzorgers</i>	65
<i>echtscheiding</i>	<i>gehuwden/samenwonenden en twee-oudergezinnen</i>	40

In figuur 6 hebben we de bekendheid opgenomen van specifieke voorzieningen in de gemeente Hardinxveld-Giessendam. Het meest bekend is het consultatiebureau (88%), gevolgd door Bureau Slachtofferhulp (77%) en Welzijnsstichting Servanda (67%).

Een aantal van deze voorzieningen vinden we terug in alle Drechtsteden gemeenten, te weten het consultatiebureau, Veilig Thuis en het Meldpunt Zorg en Overlast. Vergeleken met de regio ligt de bekendheid met het consultatiebureau in Hardinxveld-Giessendam hoger (88% versus 65%).

Figuur 6 Bekendheid voorzieningen

3 Sociaal netwerk

In het vorige hoofdstuk hebben we gezien dat eigen kracht gaat om 'zelf kunnen'. Dit betekent echter niet dat iemand zijn of haar problemen helemaal alleen moet oplossen. Hiervoor kan ook de hulp ingeschakeld worden van andere mensen in de omgeving. Sociale netwerken zijn van grote waarde: ze dragen bij aan de levenskwaliteit van mensen. Professionals investeren hier dan ook steeds meer in, met als aanjager de overheid.⁸

Veel mensen kunnen een beroep doen op hun sociale netwerk van familie, vrienden, burens en bekenden voor hulp bij problemen. Eigen kracht wordt dan 'samenkracht', zoals de stichting Eigen Kracht Centrale het op haar website noemt: de eigen kracht die mensen

⁸ Steyaert, J. & R. Kwekkeboom. De zorgkracht van sociale netwerken. Movisie, mei 2012 p. 4-5

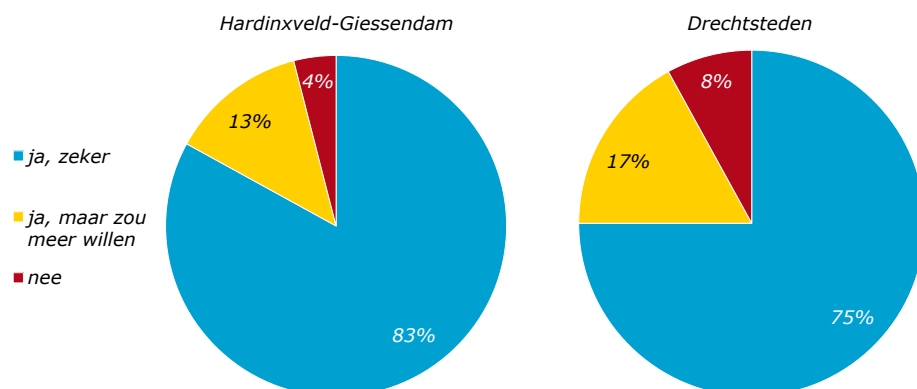
bezitten komt tot uiting als zij, samen met diegenen die het belangrijk vinden dat het goed met hen gaat, oplossingen bedenken voor de problemen die zij hebben.⁹

Sociale contacten

In figuur 7 zien we dat 96% van de inwoners van Hardinxveld-Giessendam zelf vindt dat zij voldoende sociale contacten met andere mensen hebben, waarbij 13% wel aangeeft graag wat meer contacten te willen. Een kleine groep (4%) vindt dat hij/zij te weinig contact heeft met anderen.

In de Drechtsteden zien we een ander beeld. Het aandeel inwoners dat vindt dat zij voldoende sociale contacten hebben is kleiner (75%). We vinden hier meer inwoners die naar eigen beleving niet voldoende contacten met andere mensen hebben (8%).

Figuur 7 Voldoende contacten met andere mensen

Sociaal isolement

Dat iemand vindt dat hij/zij weinig contacten heeft, betekent niet automatisch dat hij/zij zich sociaal geïsoleerd voelt. Andersom geldt hetzelfde: bij veel contacten kan het toch zijn dat iemand sociaal geïsoleerd is. De behoefte aan meer sociale contacten en sociaal isolement zijn twee verschillende dingen. Bij sociaal isolement gaat het om de aard van de contacten die iemand heeft.

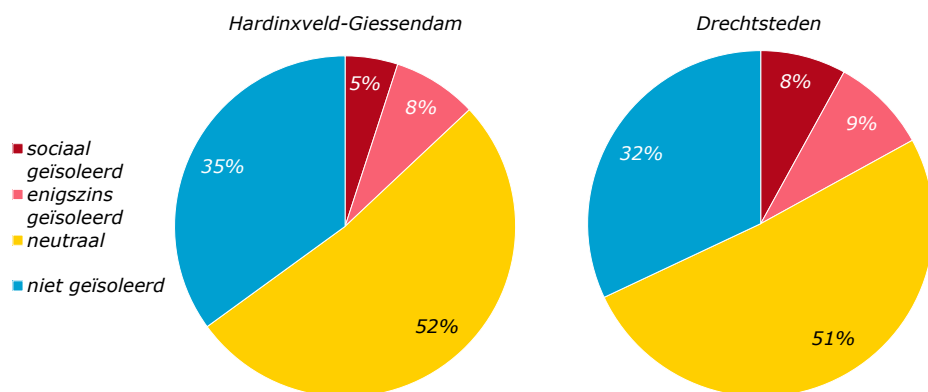
Om sociaal isolement te kunnen meten heeft het SCP een schaal met zes stellingen ontwikkeld, die we ook in dit onderzoek hebben gebruikt (figuur 9).¹⁰ We zien in figuur 8 dat 5% van de inwoners van Hardinxveld-Giessendam aangemerkt kan worden als sociaal geïsoleerd.¹¹ Daarnaast leeft 8% enigszins sociaal geïsoleerd. In tegenstelling tot de beleving van het aantal sociale contacten, zien we hier in Hardinxveld-Giessendam nagenoeg hetzelfde beeld als in de Drechtsteden totaal.

⁹ Bron: www.eigen-kracht.nl

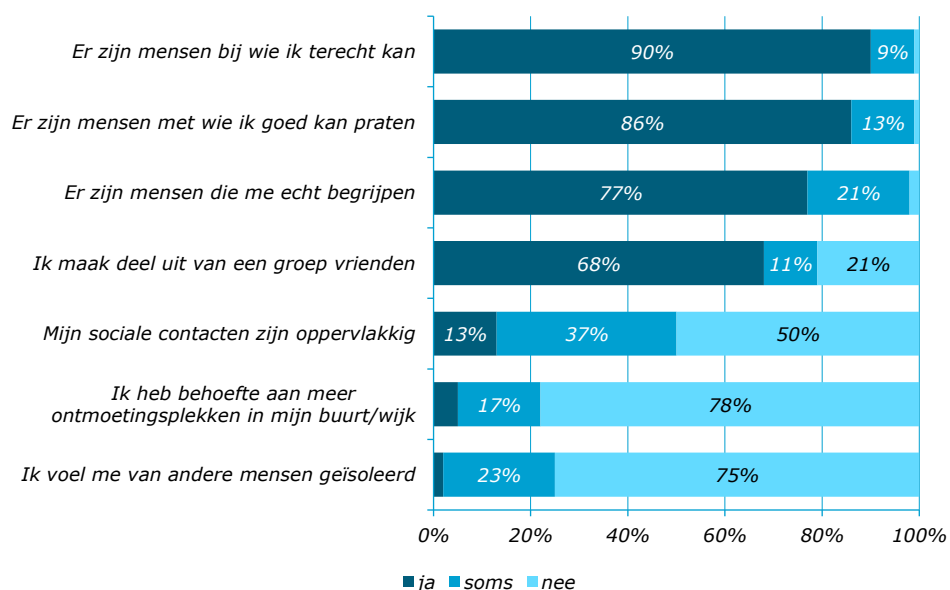
¹⁰ De stelling 'Ik heb behoefte aan meer ontmoetingsplekken in mijn buurt/wijk' behoort niet tot de schaal sociaal isolement, maar is wel voorgelegd aan respondenten.

¹¹ We merken hierbij op dat dit onderzoek gehouden is onder inwoners van 18 jaar en ouder die zelfstandig wonen.

Figuur 8 Sociaal isolement

Figuur 9 Stellingen over contacten met andere mensen Hardinxveld-Giessendam

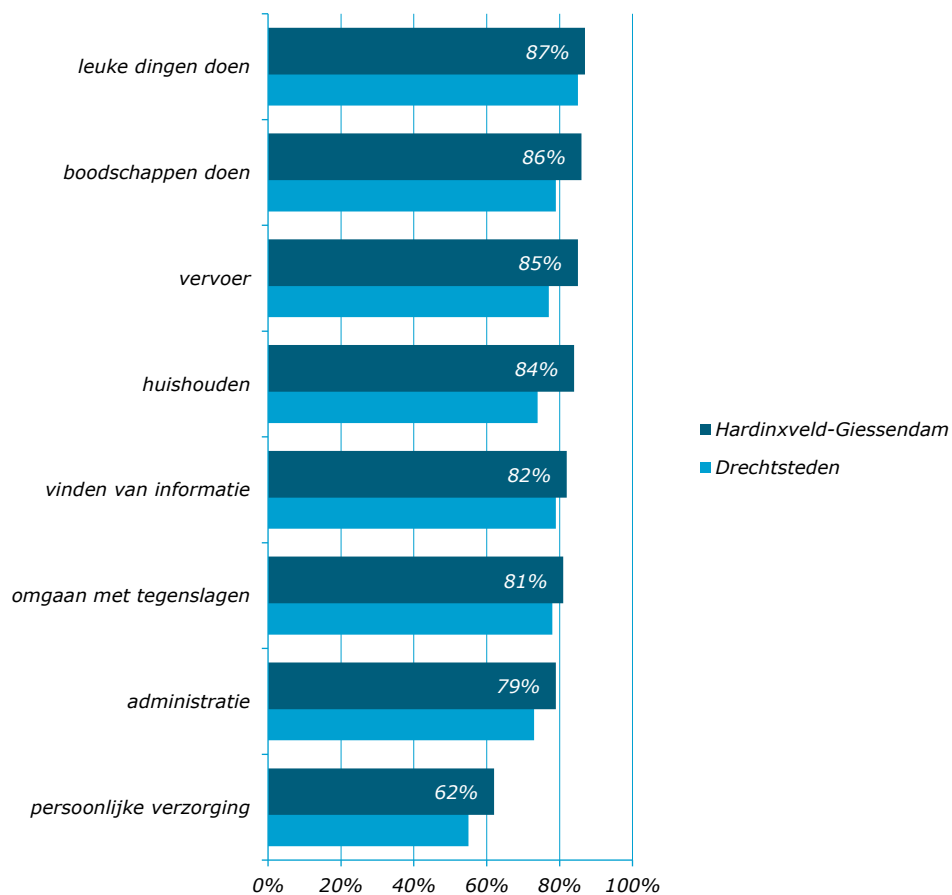

Hulp van anderen

We hebben aan de inwoners van Hardinxveld-Giessendam gevraagd of zij, indien nodig, een beroep kunnen doen op hun netwerk als het gaat om hulp op verschillende gebieden. In figuur 10 zien we dat voor bijna alle genoemde categorieën geldt dat 80% tot 90% kan terugvallen op iemand uit de omgeving. Enkel voor persoonlijke verzorging ligt dit aandeel beduidend lager, namelijk op 62%. Over het algemeen kunnen we zeggen dat veel mensen kunnen terugvallen op hun eigen netwerk. Slechts 1% kan voor geen enkele taak een beroep doen op hun omgeving.

Vergeleken met de Drechtsteden kunnen inwoners van Hardinxveld-Giessendam vaker een beroep doen op hun netwerk als het gaat om hulp bij boodschappen doen, vervoer, huishouden, administratie en persoonlijke verzorging. Ook is het aandeel inwoners dat voor geen enkele categorie de omgeving kan aanspreken kleiner dan in de Drechtsteden, waar dit aandeel op 4% ligt (versus 1% in Hardinxveld-Giessendam).

Figuur 10 Is er iemand die u kent, die u helpt of kan helpen als het nodig is bij...

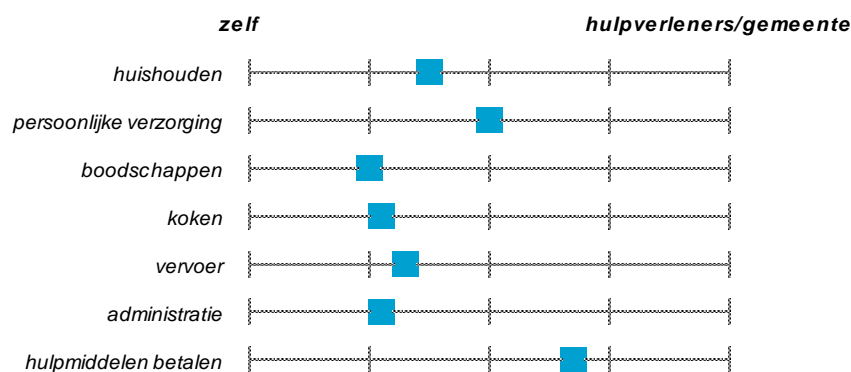
Wie is verantwoordelijk?

Gemeenten zetten, mede door de invoering van de nieuwe Wmo (Wet Maatschappelijke Ondersteuning), steeds meer in op de eigen kracht en het netwerk van inwoners; de verantwoordelijkheid voor het regelen van hulp en ondersteuning ligt, in eerste instantie, bij inwoners. Maar vinden inwoners dit zelf ook? We hebben de inwoners in Hardinxveld-Giessendam gevraagd wie volgens hen hulp zou moeten regelen in het geval zij ondersteuning nodig hebben: zelf (eventueel samen met familie of vrienden) of hulpverleners/de gemeente?

Over het algemeen kiest men voor een gedeelde verantwoordelijkheid. In het geval van ondersteuning of hulp bij het huishouden, boodschappen doen, koken, vervoer naar afspraken/activiteiten en de administratie is men bereid om zelf de grootste verantwoording te nemen. Op het gebied van persoonlijke verzorging kiest men voor een evenredig gedeelde verantwoordelijkheid. Gaat het echter om het betalen van hulpmiddelen, zoals een traplift of scootmobiel, dan verschuift het blokje in figuur 11 naar de rechterkant en kijkt men naar hulpverleners en/of de gemeente die een grotere rol zouden moeten spelen.

We zien geen noemenswaardige verschillen als we een vergelijking maken met de Drechtsteden totaal.

Figuur 11 Wie moet de hulp regelen, indien men ondersteuning nodig heeft?

4 Mantelzorg

In het vorige hoofdstuk stond het sociaal netwerk centraal en de mate waarin mensen kunnen terug vallen op hulp/ondersteuning vanuit dit netwerk. Soms gaat de hulp aan anderen verder dan af en toe een boodschap doen of samen koffie drinken. In dat geval kan er sprake zijn van mantelzorg.

*Mantelzorg: de zorg die wordt verleend door huisgenoten, familie, vrienden, kennissen en burens, waarbij de zorg voortvloeit uit de aard van de onderlinge relaties en niet wordt verleend uit hoofde van een beroep of als georganiseerd vrijwilligerswerk.*¹²

Aantal mantelzorgers

Een derde van de inwoners van Hardinxveld-Giessendam van 18 jaar en ouder (35%) zegt in de afgelopen 12 maanden mantelzorg te hebben gegeven. Dit is meer dan in de Drechtsteden, waar 28% aangeeft mantelzorg te hebben verleend in het afgelopen jaar.

Drie op de tien inwoners (31%) verlenen op dit moment meer dan 8 uur per week en/of langer dan drie maanden mantelzorg. Zij voldoen hiermee aan de landelijke definitie van mantelzorger van het CPB. Ook dit aandeel ligt in Hardinxveld-Giessendam hoger dan in de Drechtsteden totaal (25%).

In het vervolg van dit hoofdstuk zoomen we in op de groep mantelzorgers die minimaal 8 uur per week en/of langer dan 3 maanden zorgen.

Wie zijn ze?

Vrouwen zijn vaker mantelzorger dan mannen. Dit kan te maken hebben met het feit dat vrouwen meer tijd hebben omdat zij parttime werken, doordat zij vaker een hulpbehoevende (her)kenners en/of sneller ongevraagd hulp verlenen.¹³ Kijken we naar leeftijd, dan vinden we de meeste mantelzorgers in de leeftijdscategorie 45 tot 69 jaar. Deze groep heeft het vaakst te maken met hulpbehoevende ouders. In landelijk onderzoek komt hetzelfde beeld naar voren.¹⁴ Verder zien we dat mantelzorgers vaker onbetaald vrijwilligerswerk verrichten en vrijwillig actief zijn in de buurt.

Wat doen ze?

De tijd die mantelzorgers besteden aan de zorg voor hun naaste is heel verschillend. Drie op de tien mantelzorgers geven incidenteel (niet iedere week) hulp (figuur 12). Voor 8% geldt juist dat zij meer dan 20 uur in de week zorgen. We zien geen verschillen met het gemiddelde in de Drechtsteden.

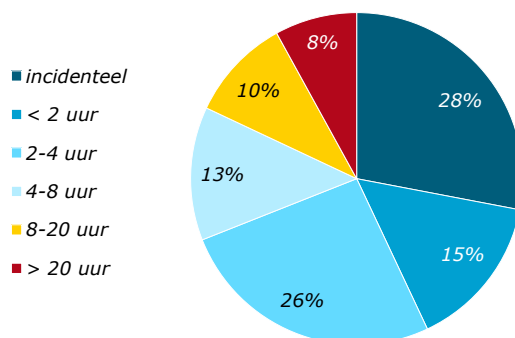
In Hardinxveld-Giessendam ontvangt 5% van de inwoners mantelzorg. Prognoses voorspellen dat het aantal ouderen zal toenemen (bron: Primos prognose). We kunnen dus verwachten dat steeds meer mensen (mantel)zorg nodig zullen hebben.

¹² SCP publicatie Mantelzorg. Een overzicht van de steun van en aan mantelzorgers 2007.

¹³ Idem

¹⁴ Idem

Figuur 12 Aantal uren mantelzorg per week

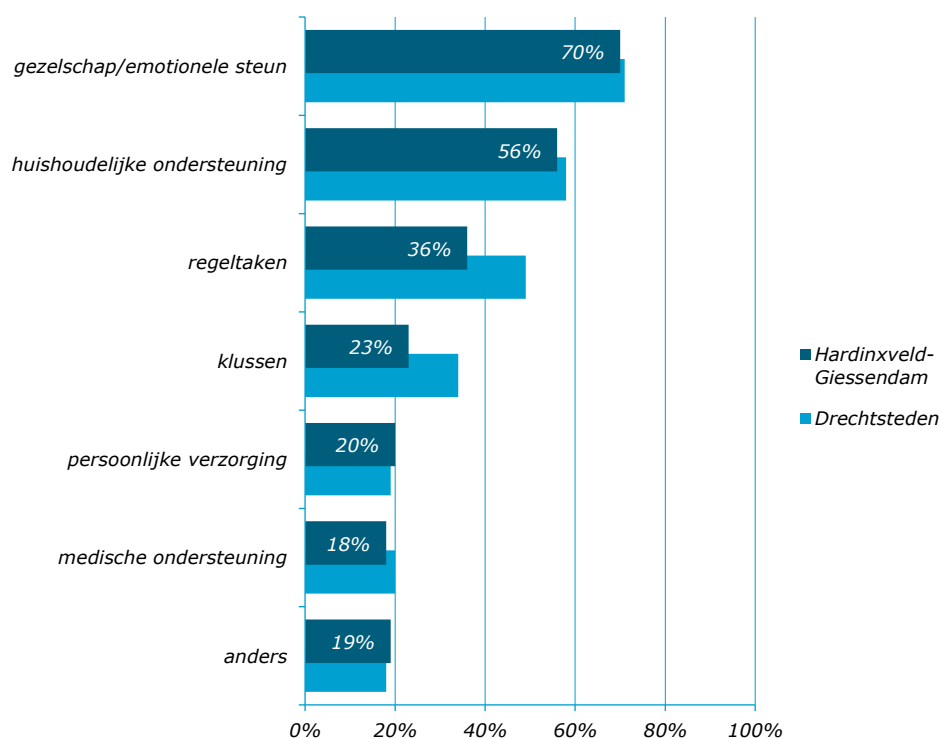

Toelichting: % van mantelzorgers die meer dan 8 uur per week en/of langer dan drie maanden zorgen

Mantelzorgers kunnen verschillende taken op zich nemen, uiteenlopend van de boodschappen doen en het gras maaien tot het bieden van een luisterend oor. In figuur 13 zien we dat de meeste mantelzorgers in Hardinxveld-Giessendam gezelschap en/of emotionele ondersteuning bieden (70%). Ruim de helft (56%) verleent huishoudelijke ondersteuning en een derde neemt regeltaken, zoals de financiële administratie of het maken van afspraken, op zich. Ondersteuning op het gebied van klussen (bijvoorbeeld in de tuin, een lamp ophangen of reparaties), persoonlijke verzorging en medische hulp komen minder vaak voor. De meeste mantelzorgers (78%) nemen meer dan één taak op zich, namelijk gemiddeld zo'n twee à drie taken.

Gemiddeld in de Drechtsteden helpen mantelzorgers vaker bij regeltaken (49%) en klussen in en rondom huis (34%).

Figuur 13 Soort mantelzorg dat wordt gegeven

Toelichting: % van mantelzorgers die meer dan 8 uur per week en/of langer dan drie maanden zorgen

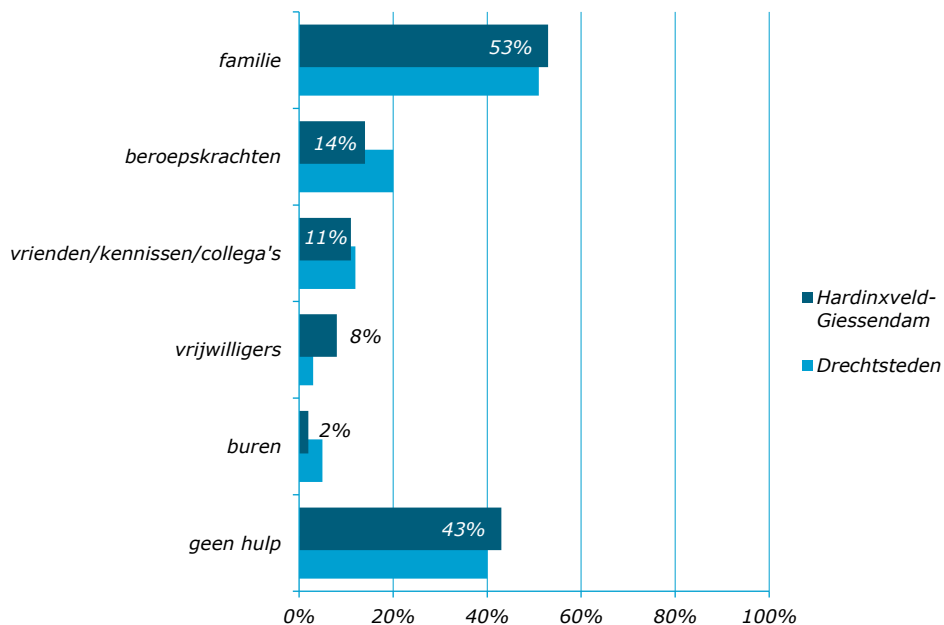
Hulp van anderen en spijzorg

Mantelzorgers in Hardinxveld-Giessendam staan er vaak niet alleen voor. Bijna zes op de tien kunnen bij het zorgen rekenen op hulp van anderen (57%). Veel mantelzorgers krijgen hulp van familie (figuur 14). Ook beroepskrachten, zoals de thuiszorg, het sociaal (wijk)team en/of de huisarts, vrienden/kennissen/collega's, burens of vrijwilligers kunnen helpen. Deze

vormen van hulp komen echter minder vaak voor. We zien hier geen verschillen met de regio.

Ruim vier op de tien mantelzorgers hebben geen hulp van anderen (43%). Mantelzorgers die er alleen voor staan en meer dan 20 uur per week zorgen, noemen we spilzorgers. Zij zijn de spil in het leven van de hulpbehoevende. In Hardinxveld-Giessendam kan 2% van de mantelzorgers aangeduid worden als spilzorgers, wat neerkomt op nog geen 1% van de totale bevolking in de gemeente. Ook deze cijfers komen overeen met de regio.

Figuur 14 Hulp van anderen

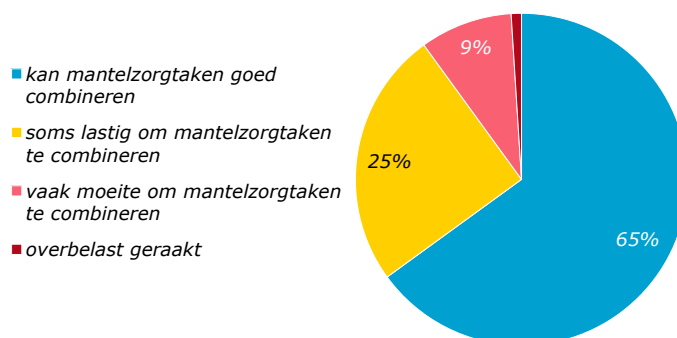
Toelichting: % van mantelzorgers die meer dan 8 uur per week en/of langer dan drie maanden zorgen

Overbelasting

Het geven van mantelzorg kan veel voldoening geven. Aan de andere kant kan het geven van langdurige en/of intensieve zorg ertoe leiden dat mantelzorgers overbelast raken. In figuur 15 zien we dat 65% van de mantelzorgers in Hardinxveld-Giessendam hun mantelzorgtaken goed kan combineren met hun gebruikelijke dagelijkse activiteiten. De overige 35% heeft in meer of mindere mate moeite met het combineren van mantelzorgtaken met hun eigen dagelijkse activiteiten. Voor 1% geldt dat zij, naar eigen zeggen, overbelast zijn geraakt. Deze groep is groter in de Drechtsteden gemiddeld (3%). Ook vergeleken met landelijk onderzoek lijken er in Hardinxveld-Giessendam minder mantelzorgers te zijn met een (te) zware belasting. Uit onderzoek van het CBS uit 2015 blijkt dat één op de zeven (± 13%) mantelzorgers aangeeft (zeer) zwaar belast te zijn.

Spilzorgers lopen door hun grote belasting een groter risico overbelast te raken.

Figuur 15 Ervaren belasting mantelzorgers

Toelichting: % van mantelzorgers die meer dan 8 uur per week en/of langer dan drie maanden zorgen

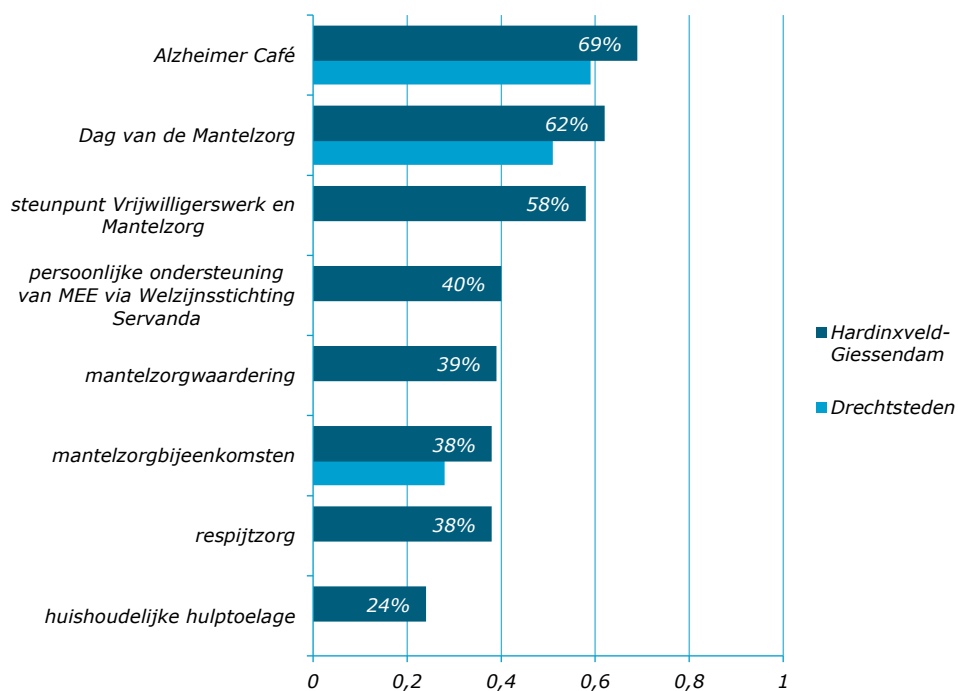
Mantelzorgondersteuning

Sinds de invoering van de Wmo zijn gemeenten verantwoordelijk voor de ondersteuning van mantelzorgers. In hoofdstuk 2 zagen we al dat 65% van de mantelzorgers bekend is met mantelzorgondersteuning. Het gaat in dit geval om iedereen die in de afgelopen 12 maanden mantelzorg heeft gegeven, ongeacht het aantal uur per week. De bekendheid onder de groep mantelzorgers die op dit moment meer dan 8 uur per week en/of langer dan drie maanden zorgen is even groot. Slechts 7% van de mantelzorgers maakt ook daadwerkelijk gebruik van mantelzorgondersteuning. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met het Drechtsteden totaal.

In figuur 16 hebben we de bekendheid met specifieke vormen van mantelzorgondersteuning in Hardinxveld-Giessendam weergegeven. Het Alzheimer Café is het meest bekend onder mantelzorgers (69%), gevolgd door de Dag van de Mantelzorg (62%) en het steunpunt Vrijwilligerswerk en Mantelzorg (58%).

De bekendheid met het Alzheimer Café, de Dag van de Mantelzorg en mantelzorgbijeenkomsten (of salons) hebben we in alle gemeenten in de Drechtsteden gemeten. De bekendheid van deze drie initiatieven ligt in de Drechtsteden gemiddeld lager dan in Hardinxveld-Giessendam.

Figuur 16 Bekendheid met vormen van mantelzorgondersteuning

Toelichting: % van mantelzorgers die meer dan 8 uur per week en/of langer dan drie maanden zorgen

Aan mantelzorgers hebben we gevraagd welke mogelijke vormen van mantelzorgondersteuning ze eventueel missen en hen wel erg zouden ontlasten. Ongeveer één op de tien mantelzorgers mist iets in het aanbod aan mantelzorgondersteuning. Dit is vergelijkbaar in de Drechtsteden totaal. In de totale regio Drechtsteden zien we dat huishoudelijke ondersteuning (voor degene waarvoor men zorgt en/of voor zichzelf) het vaakst wordt genoemd. Verder zouden sommigen graag meer hulp willen hebben (van andere mantelzorgers of professionals) om de belasting te verminderen of om er zelf even tussenuit te kunnen. Het blijkt niet altijd mogelijk te zijn om geschikte vervanging te vinden.¹⁵

¹⁵ In Hardinxveld-Giessendam zijn op deze vraag te weinig antwoorden gegeven om algemene conclusies voor de gemeente te kunnen trekken.

5 Vrijwillige inzet

Naast mantelzorg zijn er meer manieren waarop mensen op vrijwillige basis iets voor anderen kunnen betekenen. In dit hoofdstuk kijken we naar vrijwilligerswerk en vrijwillig actief zijn in de eigen buurt (samen noemen we dit vrijwillige inzet). Vormen van participatie die steeds belangrijker worden.

*Vrijwilligerswerk: werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving.*¹⁶

Het gaat hierbij dus om niet-beroepsmatige participatie in een organisatie. Actief zijn in de buurt hoeft niet altijd plaats te vinden in georganiseerd verband. Dit kan ook zijn het helpen van een eenzame buurtbewoner of de straat schoonhouden.

Vrijwilligerswerk

In Hardinxveld-Giessendam heeft 44% van de inwoners in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk gedaan (onbetaald of tegen een vrijwilligersvergoeding). Dit is meer dan in de Drechtsteden totaal, waar 36% aangeeft zich vrijwillig te hebben ingezet.

Uit het onderzoek 'Geven in Nederland', een tweejaarlijks onderzoek van het Centrum voor Filantropische Studies, blijkt dat 36% van alle Nederlanders in 2016 minstens eenmaal onbetaald werk heeft gedaan voor een maatschappelijke organisatie. Dit komt overeen met het cijfer in Hardinxveld-Giessendam en de Drechtsteden totaal.

Daarnaast blijkt uit ander landelijk onderzoek dat verschillende achtergrondkenmerken samenhangen met het doen van vrijwilligerswerk.¹⁷ Opleidingsniveau blijkt de grootste invloed te hebben; hoogopgeleiden doen vaker vrijwilligerswerk dan laagopgeleiden. Dit zien we ook terug in Hardinxveld-Giessendam. Daarnaast is leeftijd van invloed. Landelijk gezien zijn de meeste vrijwilligers te vinden in de leeftijdsgroep 35-45 jarigen. In Hardinxveld-Giessendam is deze leeftijdsgroep iets groter. Ook in de categorie 50- tot 60-jarigen zien we een hoge vrijwilligersparticipatie. Uit landelijk onderzoek blijkt verder dat de vrijwillige inzet onder autochtonen hoger is dan onder allochtonen en dat mensen met een kerkelijke achtergrond zich vaker inzetten als vrijwilliger dan mensen zonder kerkelijke achtergrond.¹⁸ Geslacht heeft geen invloed.

De meeste vrijwilligers in Hardinxveld-Giessendam zijn actief bij een godsdienstige of levensbeschouwelijke organisatie (47% van de vrijwilligers), een sportvereniging (27%) of een zorg/welzijnsorganisatie (24%). In tabel 2 hebben we het aandeel vrijwilligers ten opzichte van het totaal aantal inwoners in de gemeente weergegeven.

In tabel 2 zien we tevens hoeveel inwoners in de Drechtsteden totaal bij de verschillende organisaties actief zijn als vrijwilliger. In de Drechtsteden zijn minder mensen actief voor kerk of moskee.

Tabel 2 Top 3 vrijwilligerswerk

	Hardinxveld-Giessendam	Drechtsteden
godsdienstige of levensbeschouwelijke organisatie	20	11
sportvereniging	12	9
zorg-/welzijnsorganisatie	10	7

Toelichting: % van totaal aantal inwoners Hardinxveld-Giessendam / Drechtsteden

Vrijwilligers vragen steeds meer om korte klussen of projectmatig werken¹⁹ en de verwachting is dat tijdelijke verbanden en het 'hoppen' tussen verschillende vormen van vrijwilligerswerk alleen maar zal toenemen²⁰. Ook in Hardinxveld-Giessendam behoort twee derde van de vrijwilligers tot de groep 'flexvrijwilligers' (figuur 17). Zij zetten zich in op

¹⁶ CBS (2015). *Sociale samenhang 2015 – wat ons bindt en verdeelt*. Den Haag/Heerlen/Bonaire: CBS.

¹⁷ Idem

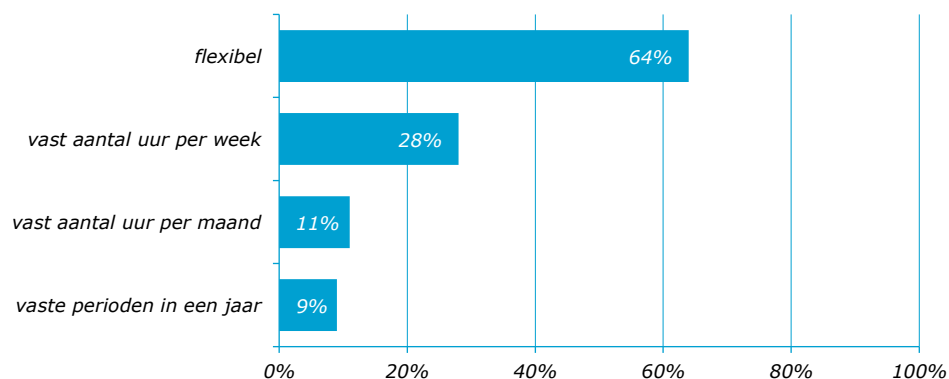
¹⁸ Dit kunnen we niet nagaan voor Hardinxveld-Giessendam, omdat we niet over deze achtergrondkenmerken beschikken.

¹⁹ Gast, W. de & D. Wijnperle (2011). *Vrijwilligers, vinden en binden van betrokken medewerkers*. Haarlem: V&S en Movisie.

²⁰ Visser, K. & M. van Bakel. De toekomst van sport en bewegen: vier belangrijke ontwikkelingen. *Sport & Strategie online*, juli 2016.

momenten dat zij beschikbaar zijn of wanneer de organisatie hier behoefte aan heeft. Deze vorm van vrijwilligerswerk past met name goed bij 'drukke taakcombineerders': mensen met kinderen, een drukke baan en een druk sociaal leven.²¹ Het aantal vrijwilligers dat een vast aantal uur vrijwilligerswerk verricht is duidelijk kleiner. In de Drechtsteden totaal zien we hetzelfde beeld.

Figuur 17 Manier waarop vrijwilligerswerk is georganiseerd

Toelichting: % van vrijwilligers

Actief in de buurt

Als het gaat om actief zijn in de buurt, dan zegt 19% van de inwoners van Hardinxveld-Giessendam in de afgelopen 12 maanden vrijwillig actief te zijn geweest. Dit is meer dan in de Drechtsteden gemiddeld (14%).

Ook voor actief zijn in de buurt blijken uit landelijk onderzoek verschillende achtergrondkenmerken van invloed te zijn.²² Mensen van middelbare leeftijd en ouderen doen meer voor de buurt dan jongeren. Verder zijn mannen iets vaker actief dan vrouwen. Opleiding en het wel of niet regelmatig naar de kerk gaan zijn van invloed op het doen van vrijwilligerswerk, maar hebben hier geen effect.

Welke vorm van actieve inzet in de buurt leveren bewoners? De meeste mensen in Hardinxveld-Giessendam die actief geweest zijn in hun buurt hebben buurtbewoners geholpen die dat nodig hadden. Bijvoorbeeld door even langs te gaan, boodschappen te doen of toe te zien op de kinderen (50% van de actieven). Drie op de tien (29%) hebben schoongemaakt, opgeruimd of groen bijgehouden in de buurt en twee op de tien (21%) hebben één of meerdere buurtactiviteiten georganiseerd.

Ook hier hebben we de cijfers afgezet tegen de totale bevolking in Hardinxveld-Giessendam, en in de Drechtsteden (tabel 3). Ten opzichte van de Drechtsteden totaal zijn er in Hardinxveld-Giessendam meer inwoners die in het afgelopen jaar hulp hebben gegeven aan buurtbewoners.

Tabel 3 Top 3 wijze van actief zijn in de buurt

	Hardinxveld-Giessendam	Drechtsteden
buurtbewoners helpen die dat nodig hebben	9	6
buurt schoonmaken, opruimen of groen bijhouden	5	4
buurtactiviteit(en) organiseren	4	3

Toelichting: % van totaal aantal inwoners Hardinxveld-Giessendam / Drechtsteden

Vrijwillige inzet: nu en in de toekomst

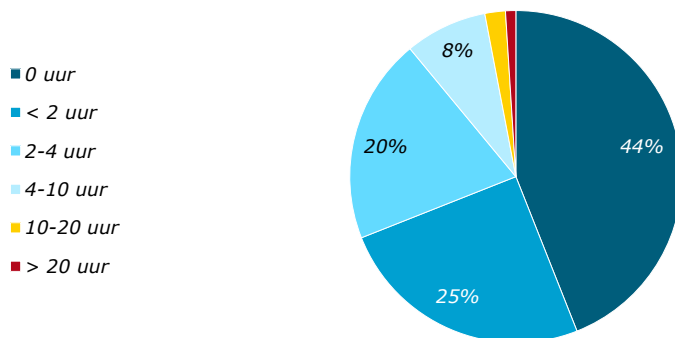
We hebben aan vrijwilligers en mensen die actief zijn in de buurt gevraagd hoeveel uur zij in de afgelopen week hebben besteed aan hun vrijwilligerswerk en/of activiteiten in de buurt. Meer dan vier op de tien (44%) geven aan in de afgelopen week niet actief te zijn geweest. Hier zien we terug dat vrijwillige inzet dus vaak flexibel is georganiseerd en meestal geen

²¹ Gast, W. de & D. Wijnperle (2011). Vrijwilligers, vinden en binden van betrokken medewerkers. Haarlem: V&S en Movisie.

²² SCP (2015). *De sociale staat van Nederland 2015*. Den Haag: SCP.

vaste inzet per week betekent. Ook uit cijfers van het CBS blijkt dat de meeste vrijwilligers gemiddeld minder dan één uur per week aan vrijwilligerswerk besteden.²³ Van de mensen die in de afgelopen week wel actief waren, hebben de meesten 4 uur of minder besteed aan hun activiteiten (figuur 18). Dit is ook zo in de regio.

Figuur 18 Aantal uur vrijwilligerswerk en/of activiteiten in de buurt gedaan in de afgelopen week

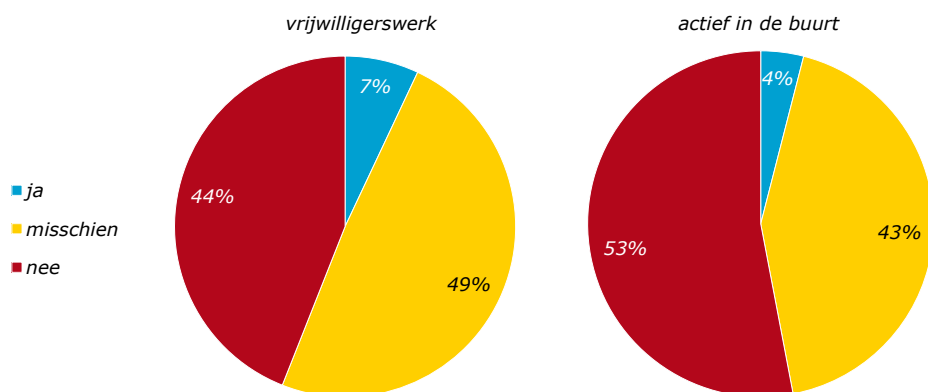
Toelichting: % van mensen die afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk hebben gedaan en/of actief geweest zijn in de buurt

Vergeleken met andere Europese landen staat Nederland op nummer één wat betreft vrijwillige inzet.²⁴ Zit er nog meer in? In figuur 19 zien we dat 7% van de inwoners van Hardinxveld-Giessendam verwacht in de toekomst (meer) vrijwilligerswerk te gaan doen. Voor actief zijn in de buurt ligt dit aandeel op 4%. Een grote groep twijfelt nog of zij zich (vaker) vrijwillig zullen gaan inzetten in de toekomst (49% voor vrijwilligerswerk en 43% voor actief zijn in de buurt).

In de Drechtsteden is het aandeel inwoners dat verwacht zich (meer) vrijwillig te gaan inzetten gemiddeld even groot dan in Hardinxveld-Giessendam. Voor vrijwilligerswerk geldt wel dat de groep twijfelaars in de regio totaal kleiner is en dat de groep die verwacht zich niet (meer) in te gaan zetten groter is. Dit zien we niet terug voor actief zijn in de buurt.

In de Drechtsteden zien we dat jongeren tot 35 jaar, hoog opgeleiden en mensen uit een tweepersoonshuishouden met kinderen verwachten vaker dan gemiddeld in de toekomst (meer) als vrijwilliger aan de slag te gaan bij een vereniging, organisatie of in de eigen buurt.²⁵

Figuur 19 Verwachting (meer) vrijwillige inzet in de toekomst

Op de vraag wat men nodig heeft om (meer) vrijwilligerswerk en/of activiteiten in de buurt te (gaan) doen, antwoorden de meeste mensen 'tijd' (figuur 20). Vier op de tien (43%)

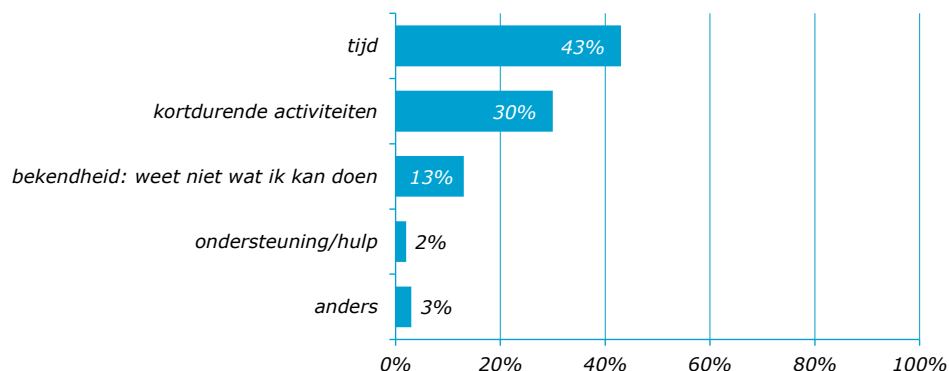
²³ CBS (2015). *Sociale samenhang 2015 – wat ons bindt en verdeelt*. Den Haag/Heerlen/Bonaire: CBS.

²⁴ Idem

²⁵ Vanwege het beperkte aantal respondenten kunnen we hierover geen uitspraken doen voor Hardinxveld-Giessendam.

inwoners in Hardinxveld-Giessendam zeggen meer tijd nodig te hebben om vrijwilligerswerk of activiteiten in de buurt in te kunnen passen in hun dagelijkse bezigheden. Voor drie op de tien mensen geldt dat zij (meer) vrijwillige inzet kunnen/willen leveren als het gaat om incidentele kortdurende activiteiten, zonder ergens aan vast te zitten. Onbekendheid met hetgeen er te doen is, is voor 13% reden om zich momenteel niet (meer) vrijwillig in te zetten. We zien hier geen noemenswaardige verschillen met de Drechtsteden totaal.

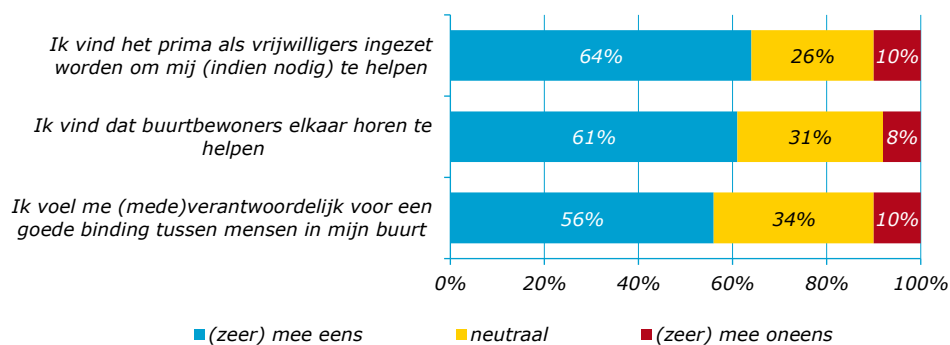
Figuur 20 Wat is nodig om (meer) vrijwilligerswerk en/of activiteiten in de buurt te (gaan) doen

Houding tegenover vrijwillige inzet

We hebben aan de inwoners van Hardinxveld-Giessendam een aantal stellingen voorgelegd om na te gaan hoe zij over vrijwillige inzet denken. Over het algemeen zien we een positieve houding tegenover vrijwillige inzet (figuur 21). Ruim zes op de tien inwoners vinden het prima als vrijwilligers worden ingezet om hen (indien nodig) te helpen. Eveneens zes op de tien vinden dat buurtbewoners elkaar horen te helpen. Verder voelt 56% zich (mede)verantwoordelijk voor een goede binding tussen mensen in hun eigen buurt. Zo'n één op de tien inwoners staat juist negatief tegenover deze drie aspecten van vrijwillige inzet. De mening van inwoners van Hardinxveld-Giessendam is vergelijkbaar met die van de Drechtsteden totaal.

Figuur 21 Stellingen vrijwillige inzet (%)

Toelichting: weet niet/n.v.t. is buiten beschouwing gelaten

6 Participatie

In dit hoofdstuk kijken we naar participatie, oftewel: meedoen in de samenleving. Meedoen in de samenleving draagt bij aan meer sociale contacten en eigen kracht. Bij participatie gaat het onder andere om:

*Participatie: het hebben van werk, het volgen van onderwijs, het verrichten van vrijwilligerswerk en betrokken zijn bij leefbaarheid van de eigen omgeving.*²⁶

²⁶ www.movisie.nl

In de volgende paragrafen zoomen we, na het behandelen van de indexscore Participatie, in op het hebben van werk of opleiding, lidmaatschap van verenigingen en organisaties, het doen van vrijetijdsactiviteiten en sportdeelname. Vrijwillige inzet hebben we in hoofdstuk 5 al in kaart gebracht.

Index Participatie

Net zoals voor het thema Eigen Kracht, hebben we ook een indexscore ontwikkeld die de participatie van inwoners van Hardinxveld-Giessendam in kaart brengt.

Indexscore 'Participatie'

Onderwerpen in de score Participatie:

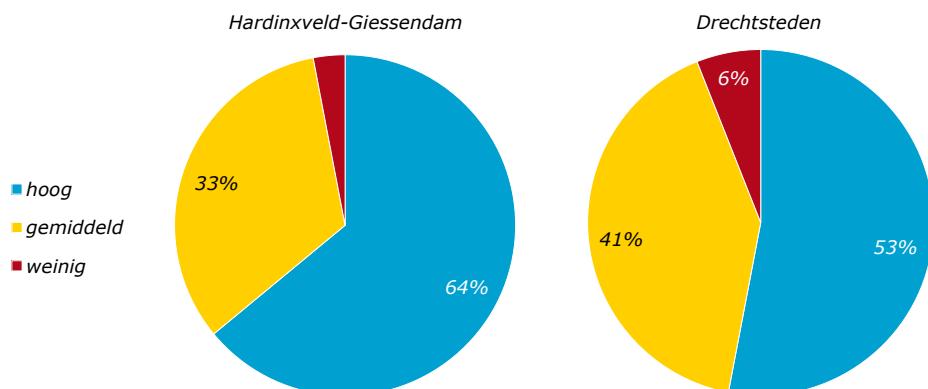
- activiteiten ondernemen;
- sociaal isolement;
- subjectieve beleving aantal contacten;
- werk/opleiding;
- vrijwilligerswerk.

Passieve participatie (zoals niet-actief lidmaatschap van verenigingen of het steunen van organisaties) sluiten we uit, omdat mensen hiervoor niet altijd de deur uit hoeven of in contact hoeven te treden met anderen.

Toelichting: het gaat in dit onderzoek om zelfstandig wonenden van 18 jaar of ouder. Een uitgebreide beschrijving van de indexscore vindt u in de bijlage.

Twee derde van de inwoners van Hardinxveld-Giessendam (64%) heeft een hoge score op de index Participatie en nog eens 33% participeert gemiddeld (figuur 22). Dit betekent dat 3% van de inwoners in de gemeente nauwelijks participeert. Vergeleken met de Drechtsteden totaal heeft Hardinxveld-Giessendam meer inwoners met een hoge score. Ten opzichte van de regio zien we in Hardinxveld-Giessendam ook minder mensen met een gemiddelde en lage score.

Figuur 22 Index Participatie

Twee voorbeelden van weinig participatie

1. Dirk is een man van 37 jaar en heeft een dochter van drie jaar. Vorig jaar is hij gescheiden en zijn dochter woont nu bij zijn ex-vrouw. Een paar maanden geleden is het contract op zijn werk niet verlengd en op dit moment is hij werkloos thuis. Dirk kan gezien worden als enigszins sociaal geïsoleerd en vindt ook van zichzelf dat hij te weinig sociale contacten heeft. Hij is geen lid van een vereniging en doet geen vrijwilligerswerk, maar gaat wel regelmatig een biertje drinken met twee vaste vrienden. Dirk heeft een lage score op de index Participatie, maar binnen deze groep is zijn score aan de hoge kant.
2. Paula is een alleenstaande vrouw van 62 jaar. Door een zware depressie is ze zowel haar werk als veel vrienden kwijt geraakt. Ze kan aangemerkt worden als sociaal geïsoleerd en vindt ook van zichzelf dat ze te weinig sociale contacten heeft. Paula is geen lid van een vereniging en ze doet geen vrijwilligerswerk. Af en toe komt de buurvrouw langs voor een praatje en eens per maand komt haar dochter langs die aan de andere kant van het land woont, maar vaak is ze alleen thuis. Paula heeft een lage score op de index Participatie en scoort binnen deze groep aan de lage kant.

Ook voor deze indexscore hebben we met behulp van een regressieanalyse gekeken welke variabelen van invloed zijn en dus een voorspellende waarde hebben. Ervaren gezondheid blijkt een grote invloed te hebben op de indexscore. Mensen die hun gezondheid over het algemeen genomen (zeer) goed vinden, hebben een hogere score op de index Participatie. Hoe slechter men de eigen gezondheid ervaart, hoe minder men participeert. Ook opleiding, huishoudsamenstelling en leeftijd spelen een rol, al is de invloed van deze variabelen minder groot:

- Hoe hoger de opleiding, hoe hoger de score op de index Participatie.
- Tweepersoonshuishoudens hebben een hogere score dan eenpersoonshuishoudens.
- Ouderen scoren minder hoog dan jongeren.

Werk en opleiding

In Hardinxveld-Giessendam hebben zes op de tien inwoners betaald werk of een eigen bedrijf (62%). Eén op de tien volgt een studie of gaat naar school (9%). In totaal heeft 65% van de inwoners van 18 jaar en ouder werk en/of volgt een opleiding. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met het gemiddelde in de Drechtsteden.

Lidmaatschap verenigingen en organisaties

Van alle inwoners van 18 jaar en ouder in Hardinxveld-Giessendam is 85% lid van een vereniging of organisatie. Dit is meer dan gemiddeld in de Drechtsteden (76%).

In tabel 4 zien we dat zes op de tien inwoners aangesloten zijn bij een kerk of moskee (59%). Ruim een derde is lid van een sportvereniging (36%) en drie op de tien zijn lid van de bibliotheek (31%). Vergeleken met de regio zijn in Hardinxveld-Giessendam meer mensen aangesloten bij een kerk of moskee.

Tabel 4 Top 5 lidmaatschap vereniging/organisatie

	Hardinxveld-Giessendam	Drechtsteden
kerk/moskee	59	33
sportvereniging	36	35
bibliotheek	31	29
organisatie met maatschappelijke doelen	18	15
werknemers- of werkgeversorganisatie (bijv. vakbond)	16	18

Toelichting: % van totaal aantal inwoners gemeente / Drechtsteden

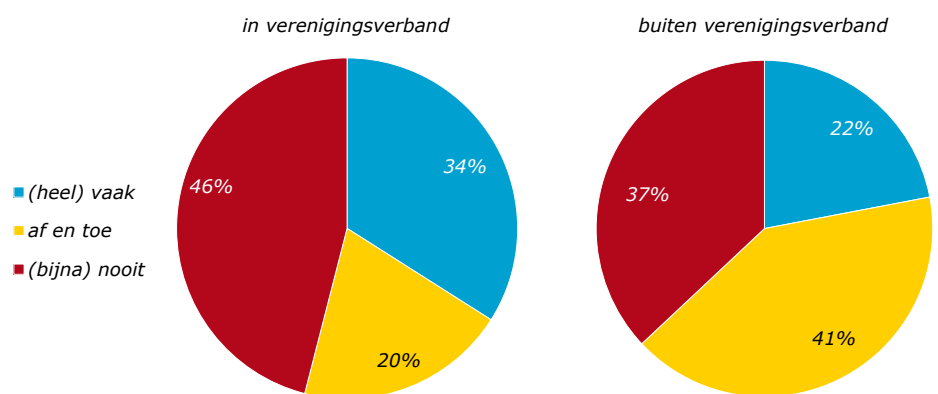
Actief zijn

Lidmaatschap van een vereniging of organisatie kan zorgen voor een hechte band met anderen, waardoor men kan rekenen op hulp en steun van anderen. Hiervoor is een actieve

verenigingsparticipatie echter wel belangrijk.²⁷ Lid zijn van een vereniging hoeft niet altijd te betekenen dat men ook daadwerkelijk activiteiten binnen de vereniging doet. Drie op de tien mensen in Hardinxveld-Giessendam die lid zijn van een vereniging of organisatie ondernemen geen activiteiten in verenigingsverband. Zeven op de tien doen dit dus wel. Als we kijken naar de totale bevolking in Hardinxveld-Giessendam dan betekent dit dat 54% (heel) vaak of af en toe activiteiten in verenigingsverband doet (figuur 23). Dit is meer dan in de Drechtsteden als geheel (47%).

Naast activiteiten in verenigingsverband kunnen mensen ook andere activiteiten samen doen, zoals samen koffie drinken, samen koken of een uitstapje maken. Zes op de tien inwoners van Hardinxveld-Giessendam ondernemen dit soort activiteiten buiten verenigingsverband. Dit is ook zo in de Drechtsteden totaal. We zien dat het aandeel bewoners dat activiteiten doet in verenigingsverband kleiner is dan het aandeel dat activiteiten buiten verenigingsverband doet, maar dat de activiteiten in verenigingsverband wel een hogere frequentie hebben.

Figuur 23 Activiteiten doen

Wanneer we het doen van activiteiten binnen en buiten verenigingsverband samen nemen, blijkt dat 82% van de inwoners van Hardinxveld-Giessendam actief is. Dit is meer dan gemiddeld in de regio (75%). De overige 18% onderneemt (bijna) nooit activiteiten samen met anderen. Dit betekent overigens niet automatisch dat men hier wel behoefte aan heeft.²⁸

In figuur 24 zien we welke specifieke activiteiten de inwoners van Hardinxveld-Giessendam ondernemen in hun vrije tijd (samen of alleen).²⁹ Tv kijken (73%)³⁰ en surfen op internet (65%) zijn populaire activiteiten. Daarnaast wandelen (69%) en fietsen (58%) veel mensen voor hun plezier.

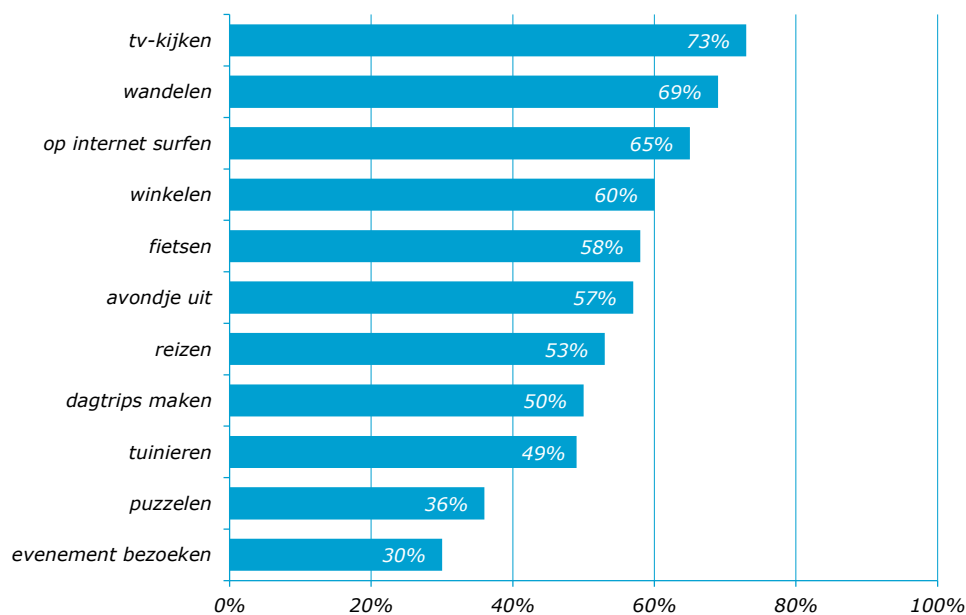
²⁷ Kloosterman, R. & M. Coumans (2014). *Lidmaatschap en deelname verenigingen*. Den Haag/Heerlen: CBS.

²⁸ Uit de Monitor Sociaal 2013 bleek dat mensen die weinig participeren (een lage score op de index Participatie) minder dan gemiddeld behoefte hebben aan het doen van meer activiteiten in hun vrije tijd. In 2017 hebben we deze vraag niet gesteld.

²⁹ Deze vraag is alleen voorgelegd aan inwoners van Hardinxveld-Giessendam. We kunnen hier dus geen vergelijking maken met de Drechtsteden.

³⁰ Uit het onderzoek *Media:Tijd* van onder meer het SCP blijkt dat in 2015 72% van de Nederlandse bevolking op een dag lineair tv kijkt.

Figuur 24 Activiteiten die in de vrijetijd worden ondernomen, Hardinxveld-Giessendam

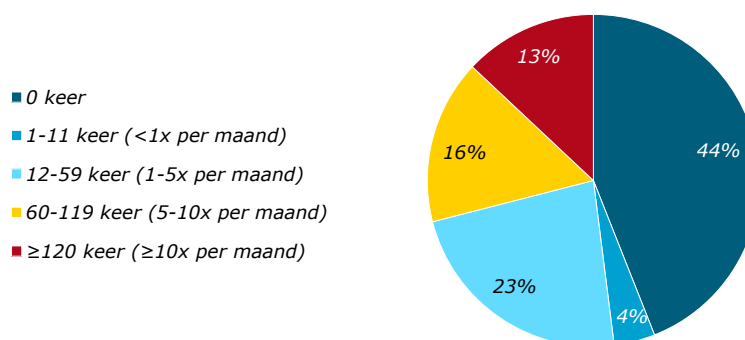
Sport

Eén van de manieren waarop men, al dan niet samen met anderen, actief kan zijn is het beoefenen van sport. In Hardinxveld-Giessendam heeft 56% van de inwoners van 18 jaar en ouder in de afgelopen 12 maanden aan sport gedaan.³¹ Van deze groep sportten de meeste mensen één tot vijf keer per maand (41%; dit is 23% van de totale bevolking van 18 jaar en ouder).

In figuur 25 is de sportfrequentie weergegeven voor de totale bevolking van Hardinxveld-Giessendam van 18 jaar en ouder, inclusief de mensen die niet sportten. Volgens de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO) wordt iemand als sporter gezien als hij of zij minimaal 12 keer sport per jaar. In de gemeente kan 52% van de inwoners aangemerkt worden als sporter. In Hardinxveld-Giessendam vinden we meer sporters dan gemiddeld in de Drechtsteden (47%).

18-35-jarigen en hoogopgeleiden kunnen vaker gekwalificeerd worden als sporter (volgens de RSO) dan gemiddeld: respectievelijk 67% en 70%.

Figuur 25 Sportfrequentie in afgelopen 12 maanden

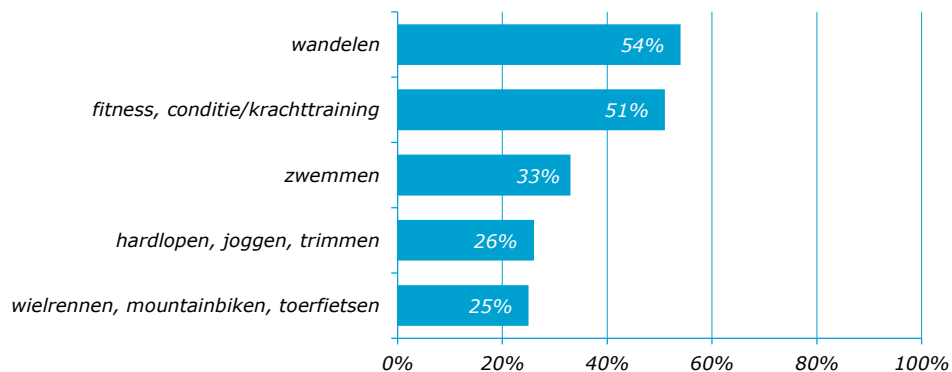
Toelichting: % van totaal inwoners in Hardinxveld-Giessendam van 18 jaar en ouder

³¹ In de vragenlijst is de volgende definitie van sport opgenomen: "Het gaat om activiteiten die u in de afgelopen twaalf maanden heeft gedaan volgens gebruiken en regels uit de sportwereld. U moet dus denken aan bijvoorbeeld voetbal, badminton, fitness, toerfietsen en schaken, maar niet aan yoga, tuinieren, puzzelen of fietsen naar het werk of naar de supermarkt. Sporten die u tijdens de vakanties heeft beoefend, tellen wel mee."

De meest populaire sporten in Hardinxveld-Giessendam zijn wandelen (door 54% van de sporters beoefend) en fitness (conditie-/krachttraining) (51%).³² Daarnaast vinden we zwemmen (33%), hardlopen (26%) en fietsen (25%) in de top 5. Andere sporten worden beduidend minder beoefend.

Figuur 26 Top 5 beoefende sporten in de afgelopen 12 maanden

Toelichting: % van mensen die in de afgelopen 12 maanden aan sport hebben gedaan

**drs. K.F.J. Kuijstermans-Lambregts
& drs. S.A.W. van Oostrom-van der
Meijden**

december 2017

Postbus 619
3300 AP Dordrecht
(078) 770 39 05

ocd@rechtsteden.nl
www.onderzoekcentrumrechtsteden.nl

³² Deze vraag is alleen voorgelegd aan inwoners van Hardinxveld-Giessendam. We kunnen hier dus geen vergelijking maken met de Drechtsteden.

Bijlage Methodologische verantwoording

Steekproef

De steekproef bestaat uit bewoners van Hardinxveld-Giessendam die ouder zijn dan 18 jaar en niet in een verzorgingshuis of andere instelling wonen. In totaal hebben 1.112 inwoners in maart 2017 per brief een verzoek ontvangen om de vragenlijst in te vullen. Dit konden zij doen via een digitale vragenlijst op internet. Indien gewenst kon men een schriftelijke vragenlijst opvragen. Na anderhalve week hebben we een eerste rappel gestuurd aan degenen die de vragenlijst nog niet hadden ingevuld. Na weer anderhalve week is een tweede rappel verstuurd inclusief schriftelijke vragenlijst.

Respons

In totaal hebben 463 inwoners de vragenlijst ingevuld. De uiteindelijke respons bedraagt hiermee 42%. Tabel 1 geeft een overzicht van de respons. We hebben het databestand herwogen naar gebied (beneden en boven) en leeftijd.

Tabel 1 Responsoverzicht

	verstuurde enquêtes (aantal)	respons (aantal)	respons (%)
<i>beneden</i>	749	331	44
<i>boven</i>	363	132	36
totaal	1.112	463	42

Toelichting: het aantal verstuurde enquêtes is gecorrigeerd op basis van enquêtes die we retour afzender hebben gekregen

Betrouwbaarheidsmarges

In steekproefonderzoek heb je te maken met betrouwbaarheidsmarges omdat niet alle personen in de doelgroep bevroegd zijn of meegedaan hebben. Een betrouwbaarheidsmarge rond een onderzoeksuitkomst is kleiner naarmate het aantal respondenten in het onderzoek groter is. Daarnaast is de betrouwbaarheidsmarge afhankelijk van het gemeten percentage.

Tabel 2 geeft als voorbeeld de betrouwbaarheidsmarges voor een uitkomst van 50% en ter illustratie ook voor een uitkomst van 10% of 90%. Er hebben bijna 500 respondenten in Hardinxveld-Giessendam deelgenomen. Wanneer 50% van hen een bepaalde mening heeft, dan bedraagt de marge $\pm 4\%$ en kunnen we met 95% zekerheid zeggen dat dit percentage in werkelijkheid (onder de totale doelgroep) zal liggen tussen de 46% en 54%.

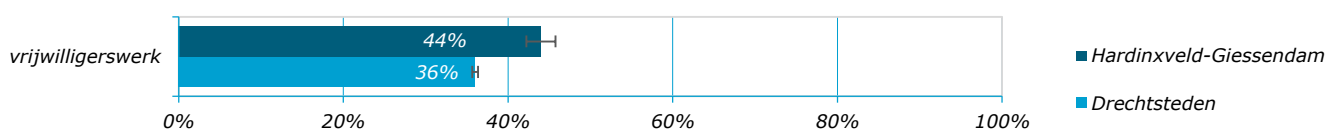
In de Drechtsteden in totaal (inclusief Hardinxveld-Giessendam) hebben 5.436 inwoners deelgenomen aan het onderzoek. In tabel 2 zien we dat de betrouwbaarheidsmarges voor deze totale groep kleiner zijn. Wanneer hier 50% een bepaalde mening heeft, ligt dit percentage in werkelijkheid tussen de 49% en 51%.

Tabel 2 De 95%-betrouwbaarheidsmarges van gemeten percentages

bij een respons van:	is 10% eigenlijk:	is 50% eigenlijk:	is 90% eigenlijk:
100	10% $\pm$ 6%	50% $\pm$ 9%	90% $\pm$ 6%
250	10% $\pm$ 4%	50% $\pm$ 6%	90% $\pm$ 4%
500 (Hardinxveld-Giessendam)	10% $\pm$ 3%	50% $\pm$ 4%	90% $\pm$ 3%
5.000 (Drechtsteden)	10% $\pm$ 1%	50% $\pm$ 1%	90% $\pm$ 1%

Wanneer is er sprake van een significant verschil tussen Hardinxveld-Giessendam en de Drechtsteden? Om te toetsen of verschillen in percentages veroorzaakt zijn door het toevalskarakter van de steekproef of dat er werkelijk een verschil is, zijn ook weer de betrouwbaarheidsmarges van belang. Een percentage van Hardinxveld-Giessendam verschilt pas significant van het percentage in de Drechtsteden als het hoger of lager is dan het betrouwbaarheidsmarge dat om de uitkomsten van de gebieden heen ligt.

Bijvoorbeeld: in Hardinxveld-Giessendam doet 44% van de inwoners aan vrijwilligerswerk. Dit moet, gezien de betrouwbaarheidsmarges, gelezen worden als 40% à 48%. De uitkomst voor de Drechtsteden in totaal is 36%, wat gelezen moet worden als 35% à 37%. Beide betrouwbaarheidsmarges overlappen elkaar niet (zie de streepjes rond de balken in onderstaand figuur). Er is dus géén sprake van een significant verschil. Als we in de factsheet spreken over verschillen zijn dit altijd significante verschillen.

Indexen

Op basis van de resultaten van het onderzoek hebben we twee indexen opgesteld: 'Eigen Kracht' en 'Participatie'. Tabel 3 en 4 laten zien uit welke variabelen de twee indexen zijn opgebouwd.

Voor elke variabele hebben we zogenaamde standaard scores berekend. Deze scores zijn opgeteld en omgerekend tot een schaal van 0 tot 10. Deze scores zijn tot slot voor beide indexen ingedeeld in drie categorieën (laag-gemiddeld-hoog).

Tabel 3 Variabelen in index Eigen Kracht

variabele	toelichting
<i>belemmering door beperking of ziekte</i>	<i>mate waarin men wordt belemmerd door een ziekte, aandoening of beperking in verschillende situaties</i>
<i>begrijpen van brieven en formulieren</i>	<i>mate waarin men moeite heeft met het begrijpen van brieven van officiële instanties en het invullen van formulieren</i>
<i>omgaan met problemen</i>	<i>mate waarin men kan omgaan met onverwachte problemen en in staat is om problemen op te lossen</i>
<i>financiële gezinssituatie</i>	<i>hoe is de huidige financiële situatie van het gezin of huishouden</i>
<i>weg vinden naar instanties</i>	<i>weet men waar men terecht kan voor professionele hulp op verschillende gebieden indien nodig</i>

Tabel 4 Variabelen in index Participatie

variabele	toelichting
<i>ondernemen van activiteiten</i>	<i>mate waarin men activiteiten in en buiten verenigingsverband onderneemt</i>
<i>sociaal isolement</i>	<i>mate waarin men contacten heeft met andere mensen</i>
<i>beleving aantal sociale contacten</i>	<i>mate waarin men zelf vindt of men voldoende contacten met andere mensen heeft</i>
<i>werk of opleiding</i>	<i>heeft men betaald werk of een eigen bedrijf of volgt men een studie</i>
<i>vrijwilligerswerk</i>	<i>heeft men in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk gedaan</i>

Regressieanalyse

Regressieanalyse is een analyse van de data om te kijken of een bepaalde variabele invloed heeft op een andere variabele (of samengestelde index van variabelen). Ook kan bij regressieanalyse getoetst worden of dit een positieve of een negatieve invloed is. Het voordeel van regressieanalyse is dat je ook het effect van meerdere variabelen kan meten. Het kan dan zijn dat sommige variabelen relatief gezien minder van invloed zijn omdat er één andere belangrijke variabele is die veel invloed heeft. Bijvoorbeeld leeftijd en gezondheid. Apart kunnen beiden belangrijk zijn, maar neem je deze samen in een analyse dan zien we dat gezondheid de belangrijkste invloed heeft (leeftijd hangt namelijk ook samen met gezondheid; een hogere leeftijd gaat vaak samen met een minder goede gezondheid).